శ్రీః

వ్యాకరణ చంద్రిక

మొదటి పాఠము

రీఆర్గనైజుడు సెకండరీస్కూలు కోర్సులకైనట్టి సిలబసు ననుసరించి

విద్వాన్ బుర్రా వెంకటప్పయ్య

విద్వాన్ దేవరకొండ చిన్నికృష్ణశర్మ

ప్రకాశకులు

వేంకట్రామ అండ్ కో.,

విజయవాడ — మద్రాసు

1949

(వెల 0-8-0)

శ్రీః

వ్యాకరణ చంద్రిక

మొదటి ఫారము

1 వ పాఠము

వాక్యము

మన మనస్సులోని భావముల నితరులకుఁ దెలుపుట యెట్లు?

భాషమూలమున మనస్సులోని భావములను వ్యక్తీకరింతుము.

భాష యనఁగా నేమి?

శబ్దసముదాయమే భాష యనఁబడును.

ఈ క్రింది శబ్దముల సమూహములు గమనింపుము.

1. రాముఁడు తెలుఁగు పుస్తకమును జదువుచున్నాఁడు.
2. తిలకు తన దేశ ప్రజలలో [illegible] [illegible] [illegible].
3. దాదాభాయి నౌరోజీ స్వరాజ్య సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించెను.

పై మాటల కూర్పులను జదువుటవలన వాని యందు సంపూర్ణమైన భావము కలదని తెలియుచున్నది.

ఈ క్రింది మాటల కూర్పులనుగూడ గమనింపుము.

1. మా తోఁటలో మామిడి చెట్లు
2. పొలములోఁ బసువులు
3. రేడియోవలన వార్తలు త్వరగా

వీనిని జదివి నందున మనము గ్రహించున దేమి ?

వీనివలన సంపూర్ణమైన భావము వెల్లడింపఁ బడుట లేదు. సంపూర్ణమైన భావము వ్యక్తమగుటకు మన మేమి చేయవలెను ?

ప్రతి మాటలకూర్పునకును మఱికొన్ని **పదములు** చేర్చవలెను.

అట్లు చేర్చిన

1. మా తోఁటలో మామిడిచెట్లు గలవు.
2. పొలములో బసువులు మేయుచున్నవి.
2. రేడియోవలన వార్తలు త్వరగాఁ దెలియుచున్నవి.

అని సంపూర్ణభావము వెల్లడింప గల్గును.

ఇందువలన మనము గ్రహించిన దేమి ?

ఒకనొక పదములు కూర్చుటవలననే మన భావము పూర్తిగా వెల్లడింపలేమని గ్రహించితిమి.

ఈ క్రింది దానిని గమనించుము.

1. రా.

2. వచ్చుచున్నాను.

ఇవి సంపూర్ణభావము వెల్లడించుచున్నవా లేవా ?

ఈ రెండు వాక్యములుగూడ నొక్కొక్క పదము మాత్రమే కలిగియున్నను, సంపూర్ణమైన భావము వెల్లడించుచున్నవి. 'రా' అనగా 'నీవు రా' అనియును, 'వచ్చుచున్నాను' అనగా "నేను వచ్చుచున్నా" ననియును మనము గ్రహింపగలము. ఇచ్చట 'నీవు', 'నేను' అను పదములు లోపించినను భావము పూర్తిగా తెలియుచునే యున్నది.

కాబట్టి పదములు కూర్చుటలో మనము గమనింపవలసిన దేమి ?

(పదముల కూర్పువలన సంపూర్ణభావము వ్యక్తీకరింపబడవలెను.)

ఇట్టి మాటలకూర్పునకే వాక్యమని పేరు.

కాబట్టి వాక్యమనగా నేమని చెప్పవలెను ?

(సంపూర్ణార్థము నిచ్చు నొక పదముగాని, పద సమూహముగాని వాక్యమనబడును.)

ఈ క్రింది పదసమూహములలో వాక్యములైన వానికి + గుర్తును, మిగిలినవానికి × గుర్తును ఉపయోగించి, యేవి వాక్యములో, నేవి వాక్యములు కావో యీ పట్టికలో చూపఁబడినట్లు గుర్తింపుము.

సంఖ్య	గుర్తు	పదసమూహము
1	×	పగలంతయు రైతు పొలములో
3	+	అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రమును భేదించెను.

1. పగలంతయు రైతు పొలములో
2. శ్రీరాముఁడు శివునివిల్లు విఱిచి
3. అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రమును భేదించెను
4. నలుఁడు జూదమాడి
5. శ్రీకృష్ణుఁడు వసుదేవుని కుమారుఁడు
6. మనకు 1947 వ సం॥లో వచ్చెను
7. శ్రీ రాజగోపాలాచారి మన దేశమునకు
8. నేను బాగుగాఁ జదివినతరువాత
9. సహారా ప్రపంచములో నెల్ల పెద్దయెడారి
10. అహింసయే పరమధర్మము
11. చదువకుము
12. మాటాడుచున్నాము

అభ్యాసము

ఈ క్రిందివానికిఁ దగుమాటలు చేర్చి వాక్యములుగా వ్రాయుము.

1. ఎక్కములు రానివారికి లెక్కలు
2. వ్యాకరణము భాషలోని తప్పొప్పులను
3. మన మాతృభాష
4. హిమాలయములు ప్రపంచములో
5. గర్జించును
6. శ్రీరాముఁడు తండ్రి యాజ్ఞను
7. నూఱు పద్యములుగల పుస్తకమును
8. పిసిపిల్లల మాటలు ముద్దుగా
9. మిక్కిలి సువాసనగల పుష్పము
10. "కావు కావు" మని యఱచును.
11. తెనుఁగుభాష వినుటకు

ప్రశ్నలు

1. ఎట్టి పదసమూహము వాక్య మనఁబడును ?
2. భాష యనఁగా నేమి ?

అభ్యాసము

ఈ క్రింద నీయఁబడిన పదములకు గీత లున్నచోటుల దగు వానిని జేర్చి వాక్యములుగా వ్రాయుము.

1. ——నడచుచున్నావు
2. ——పగటియందుఁ బ్రకాశించును
3. ——చదువుచున్నాను
4. ——వచ్చితిరి
5. ——వలన గాలిలోఁ బ్రయాణము చేయవచ్చును.
6. మన హిందూదేశమునకు ఉత్తరమున పెట్టని కోట.
7. ——శ్రీరాముని భార్య
8. ——మొఱగును
9. ఆవుపాలు బలమును——
10. నేను పాఠమును——
11. రాముఁడు రావణుని——
12. దశరథుఁడు అయోధ్యను——

2 వ, పాఠము

వాక్యభేదములు

క్రింది వాక్యములను జదువుఁడు.

1. రాముఁడు రావణుని సంహరించెను.
2. అతఁడు బడికిఁ బోలేదు.
3. ఔరా! హనుమంతుఁడు సూర్యుని మ్రింగఁబోయెనా!
4. నీవు మదరాసును చూచితివా?

ఈ వాక్యము లన్నియు నొకటిగా నున్నవా? వాని యందలి భేదమును గమనింపుము. మొదటివాక్యము "రాముఁడు రావణుని సంహరించెను" అని యొక సంగతి నిశ్చయముగాఁ జెప్పుచున్నది.

ఒక విషయము నిశ్చయించి చెప్పునది నిశ్చయార్థక వాక్య మనఁబడును.

రెండవ వాక్యములో "అతఁడు బడికి పోలేదు" అనుట వలన "బడికి పోవుట" యనుపని చేయలేదని వ్యతిరేకార్థము చెప్పఁబడినది. ఇట్టి వాక్యము నేమందుము? వ్యతిరేకార్థక వాక్యము.

వ్యతిరేకార్థము చెప్పునది వ్యతిరేకార్థక వాక్యము.

[illegible]

[illegible] సూర్యునే [illegible] ఆశ్చర్యము వ్యక్త [illegible]

[illegible] ఆశ్చర్యార్థక [illegible]

[illegible] వ్యతి [illegible] లేక ఒక సందేహము [illegible] ఇట్టిది ప్రశ్నార్థక [illegible]

[illegible] ప్రశ్నార్థక వాక్యము.

[illegible] వాక్యములగునా? గమ [illegible] ర్థమునకు [illegible] "!" గుర్తును ప్రశ్నార్థ [illegible] వ్రాయుదురు.

1. [illegible] నుండును.
2. [illegible] ప్రపంచమునందే లేదు.
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]!

6. వాఁడెచటికి వెళ్ళెను ?
7. ఔరా! కాల మెంత చెడ్డది ?
8. గాలింపు గంగవలెఁ దిరుగుటయే సెలవులకుఁ బ్రయోజనమా ?
9. నీవన్నమాట నిజము.
10. బియ్యమునకును అన్నమునకును సంబంధ మేమి ?
11. మన ఫొటోలలోఁ గదలికలు కనిపించవు.
12. పరాయి ప్రభుత్వము జాతీయ విజ్ఞానమునకుఁ జేయూఁత నిచ్చునా ?
13. ఆహా చంద్రు డెంత చల్లనివాఁడు !
14. అబ్బ! ఈ గాడ్పులు ప్రాణములు తీయుచున్నవిగదా!
15. నీ వెన్ని చెప్పినను నేను వినను.
16. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు విజయనగరమును పాలించెను.

(గమనిక:— ఆశ్చర్యార్థక వాక్యములలో ఓహో, ఔరా, అయ్యో, బళే, అనునట్టి పదములును '!' సంజ్ఞయును, ప్రశ్నార్థక వాక్యములందు ఏమి ఎక్కడ ఎందులకు అనునట్టి పదములును '?' సంజ్ఞయును, వ్యతిరేకార్థక వాక్యమున లేదు, కాదు, అనునట్టి పదములును సామాన్యముగా నుండును అని తెలియవలెను.)

అభ్యాసము

మీ పాఠ్యపుస్తకమునుండి పైఁ జెప్పఁబడిన నాలుగు విధముల వాక్యములలో నొక్కొక్కదాని కైదేసి యుదాహరణముల నిమ్ము.

3 వ పాఠము

వాక్యాంతరీకరణము

ఓహో! శిరీషకుసుమ మెంత కోమలము!

ఇదియే వాక్యము?

ఇది ఆశ్చర్యార్థక వాక్యము.

దీనిని నిశ్చయార్థకవాక్యముగా మార్చవలెనన్న నేమి చేయవలెను?

ముందు వాక్యములోని భావము గ్రహింపవలెను. శిరీషకుసుమము మిక్కిలి కోమల మైనదని కదా! వాక్యములోని భావము. కనుక 'శిరీషకుసుమము మిక్కిలి కోమలము' అని మార్చినచో నది నిశ్చయార్థక మగుచున్నది.

దీనినే ప్రశ్నార్థకముగా గూడ మార్చవచ్చును. శిరీషకుసుమ మెంతో కోమలముగా నున్నందువలనఁగదా యాశ్చర్యము గల్గినది.

అందువలనఁ బూవు లన్నిటిలో నిది కోమల మని తెలియుచున్నది. కాఁబట్టి శిరీషకుసుమముకంటెఁ గోమలమైన సుమము లేదనియే యీ వాక్యములోని భావము.

శిరీష కుసుమముకంటెఁ గోమలమైన సుమ మేది?

అన్నచో నది ప్రశ్నార్థక వాక్యమగును. ఇట్లే దీనిని వ్యతిరేకార్థకముగా మార్చవలెనన్నచో "శిరీషకుసుమము

కంటెఁ గోమలమైన సుమము లేదు" అనవలెను. ఇది వ్యతిరేకార్థక క్రియతోఁ గూడి నందువలన వ్యతిరేకార్థక వాక్యమైనది. ఇట్లే నిశ్చయార్థకములను వ్యతిరేకార్థకములుగను, ఆశ్చర్యార్థకములుగను, ప్రశ్నార్థకములుగను, పరస్పరము మార్చవచ్చును.

వాక్యములను నిర్దిష్టరీతిని మార్చుటకే వాక్యాంతరీకరణ మందురు

గమనిక:— ఒక వాక్యమును వేరొక రకమగు వాక్యముగా మార్చునపుడు భావము మారఁగూడదు.

ఈ క్రింది వాక్యాంతరీకరణ విధానము గమనించుము.

నిశ్చయార్థక వాక్యము	వ్యతిరేకార్థక వాక్యము
1. గులాబి మిక్కిలి యందమైన పుష్పము	1. గులాబికంటె సుందరమైన పుష్పము లేదు
2. హనుమంతుడు రామభక్తులలో గొప్పవాఁడు.	2. రామభక్తులలో హనుమంతునికంటె గొప్పవాఁడు లేఁడు.
3. నేను మీ యింటికేఁ గాక యెక్కడికైన వచ్చెదను.	3. నేను మీయింటికి తప్ప నెచ్చటికి రాను.

ఆశ్చర్యార్థక వాక్యములు

1. ఓహో! గులాబి యెంత యందమైన పుష్పము?
2. హనుమంతుఁడు రామభక్తులలో నెల్ల గొప్పవాఁడు కదా!
3. నేను మీ యింటికి వచ్చుట!

ప్రశ్నార్థక వాక్యములు

1. గులాబికంటె సుందరమైన పుష్పమేది?
2. రామభక్తులలో హనుమంతునికంటె గొప్పవాఁడెవఁడు?
3. నేను మీ యింటికి క్కె సత్తెనను ?

ఇదేవిధముగా వాక్యాంతరీకరణముచే ప్రధానవాక్యములోని భావము చెడకుండ నిర్దిష్టరీతిని మార్చవచ్చును.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వానిలో ఆశ్చర్యార్థకములను ప్రశ్నార్థకములుగను, వ్యతిరేకార్థకములను నిశ్చయార్థకములుగ మార్చుము.

1. ఓహో! తాజ్‌మహాలు ఎంతటి సుందరభవనము
2. అద్దాలయిండ్లలో నివసించువారు ఇతరుల యిండ్లపై ఱాలు విసరరాదు.
3. రామాయణముకంటె నుత్తమ కావ్యము లేదు.

4. అనుమానభూతము సకలకష్టములకు మూలముగదా !
5. చెట్టులేనిచోట నాముదపుచెట్టు మహావృక్షము కాదా !
6. అతడెంత స్వార్థ గహితుడో !
7. శ్రీకృష్ణదేవరాయ లెన్నడు నపజయము నెఱుగడు.
8. ఆహా ! ఈ జింక యెంత పోతరించి యున్నది !
9. మగశిర మెక్కూట తగునటే ! గంగ !
10. నేను మర్యాదదప్పి మాటలాడను.

అభ్యాసము

2

పై వాక్యములనే ప్రశ్నార్థకములుగా మార్చుము.

అభ్యాసము

3

ఈ క్రింది నిశ్చయార్థకములను వ్యతిరేకార్థకములుగా మార్చుము.

1. మనుష్యులలో కొందఱే సజ్జనులై యుందురు.
2. నాకు సంగీతము మిక్కిలి ప్రియము.
3. సంపెంగ అన్ని పుష్పములకంటెను సువాసనగలది.
4. ద్రోణుని శిష్యులలో అర్జునుడే గణనీయుడు.

5. నీవు కలముతోడనే వ్రాయుచున్నావు.
6. అలెగ్జాండ రనేక దేశములను గెలిచెను.
7. పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడే యతని నెదిరించెను.
8. చక్రవర్తులలో అశోకుఁడే యహింసను పాటించెను.
9. భాష లన్నింటిలో నాంధ్రభాష మిగుల నింపైనది.
10. సత్యముకంటెను పరోపకారము ఘనము.

ప్రశ్నలు

1. వాక్యములు అవి తెలుపు భావములను బట్టి యెట్లు విభజింపఁబడెను.
2. వాక్యాంతరీకరణమున గమనింప వలసిన యంశ మేమి?

4 వ పాఠము

వాక్యాంగములు

కర్త, కర్మ, క్రియలు.

1. కర్త

ఈ క్రింది పదసమూహములను గమనింపుము.

1. నా ధనమును దొంగిలించినాఁడు.
2. చదువుచున్నది.
3. పొలములో మేయుచున్నది.

ఇవి వాక్యము లగునా ?
ఇవి వాక్యాంగములే (వాక్యభాగములు)
కాని వాక్యములుకావు.
ఇవి వాక్యములు కావని యెట్లు చెప్పఁగలవు ?

మొదటిమాటలు కూర్పులో 'నా ధనమును దొంగిలించినాఁడు' అన్న మాత్రమున 'ఎవఁడు?' అని ప్రశ్న కలుగుచున్నది.

ఇట్లే రెండవదానిలో 'ఎవతె' చదువుచున్నది? అని ప్రశ్నించవలసి వచ్చుచున్నది.

మూఁడవదానిలో 'ఏది' పొలములలో మేయుచున్నది? అని ప్రశ్నింపవలెను.

ఇట్లు వరుసగా ఎవఁడు, ఎవతె, ఏది అను ప్రశ్నములు కలిగి వానికి సమాధానముగా వచ్చు పదము తెలిసినఁగాని యర్థము పూర్తిగా బోధపడదు.

ధనమును దొంగిలించుట అను పనిచేసినవాఁ డెవఁడు? చదువుచున్నది ఎవతె? పొలములలో మేయుచున్నది ఏది? అని వరుసగా ఆయా పనులుచేసిన వెవరో చెప్పినఁగాని వాక్యములు పూర్తికావు.

● ఒకపని చేసిన వెవరో వారిని తెలుపుపదము కర్త యనఁబడును. ●

కాబట్టి కర్త యనఁగా నేమి ?

(పని చేసిన వానిని తెలుపు పదము కర్త.)

(ఒక వాక్యముఁ జదువఁగనే ఎవఁడు, ఎవతె, ఏది ఎవరు లేక ఏవి అని ప్రశ్నింపఁగా వచ్చు సమాధానము కర్త యగును.)

ఈ క్రింది పదములలోఁ గర్తృపదములను గమనింపుము.

1. చిలుకలు పలుకును.
2. సూర్యుఁడు కాంతి నిచ్చును.
3. రాముఁడు వచ్చెను.
4. సీత పాడుచున్నది.
5. ఏనుఁగులు ఘీంకరించు చున్నవి.

2. కర్మ

ఈ క్రింది పదసమూహములను జదువుము.

1. వాఁడు త్రాఁగెను.
2. సింహము చంపెను.
3. కృష్ణుఁడు వివాహ మాడెను.

ఇవికూడ వాక్యాంగములే. కాని వాక్యములు కావు.

ఈ వాక్యములు చదువఁగనే కలుగు ప్రశ్నము లెట్టివి?

1. వాఁడు దేనిని త్రాగెను ?

2. సింహము దేనిని లేక యెవరిని చంపెను.

3. కృష్ణుడు ఎవతెను వివాహమాడెను.

అని వరుసగా దేనిని. దేనిని, ఎవరిని, ఎవనిని, ఎవతెను అను ప్రశ్నములు కలిగినవి.

1. వాడు పాలను త్రాగెను.

2. సింహము జంతువులను మనుష్యులను జంపెను.

3. కృష్ణుడు రుక్మిణిని వివాహమాడెను.

అని చెప్పినచో సంపూర్ణభావము తెలియుచున్నది.

ఇందు లోపించిన వాక్యాంగము లేవి?

పాలను, జంతువులను, రుక్మిణిని అనుపదములు.

(వాక్యము చదివినపుడు దేనిని, దేనిని, ఎవనిని, ఎవరిని, ఎవతెను అను ప్రశ్నములు కలిగినచో వానికి సమాధానములుగా వచ్చు పదములు కర్మ లనబడును.)

కర్మయనగా కర్త చేసిన పనియొక్క ఫలమును అనుభవించునది.

ఈ క్రింది వాక్యములందలి 'కర్మ'లు గుర్తింపుము;

1. రావణుడు సీతను దొంగిలించెను.

2. జటాయువు రావణుని అడ్డగించెను.

3. వాడు జటాయువును వధించెను.

4. హనుమంతుడు లంకను దహించెను.
5. శ్రీరాముడు సీతను పరిగ్రహించెను.

3. క్రియ

1. శ్రీశైలము తెలుగు దేశములో ఉన్నది.
2. పట్టాభి రాష్ట్రపతి అయ్యెను.
3. సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించును.
4. సరోజినీనాయుడు చాల పుస్తకములను రచించెను.

పై వాక్యములలో గుర్తించిన పదములను విడచి వాక్యములు చదువుము. అట్లు చదివినచో అర్థము పూర్తిగాఁ తెలిసెనా ?

ఈ గుర్తింపఁబడిన పదములు చేయుపని యేమి ?

అవి కర్తయొక్క స్థితిని లేక కర్త చేసిన పనిని తెలుపుచున్నవి. ఇవి క్రియలు.

* క్రియ యనఁగా నేమి ?

ఒక పని చేయుటను కాని స్థితినిగాని తెలుపునది క్రియ.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియాపదములను గుర్తింపుము.

1. నేను ఆరవ తరగతి చదువుచున్నాను.
2. గుఱ్ఱము మిక్కిలి వేగముగాఁ బరుగెత్తును.

3. గోదావరినది యొడ్డున రాజమహేంద్రవరము కలదు.
4. ఆవు పాలను ఇచ్చును.
5. బల్లపై కూర్చుందుము.

కాఁబట్టి వాక్యమెన్ని భాగములుగా నుండును.

కర్త, కర్మ, క్రియలని మూడు భాగములుగా నుండును.

కర్త, కర్మ, క్రియలను వాక్యాంగము లని పేరు

ఈ క్రింది వాక్యములను జూడుము

1. నేను పసుగెత్తితిని
2. వాఁడు నడచెను
3. ఆమె వెళ్ళెను

ఈ వాక్యములందు కర్మను గుర్తింపఁగలవా ?

ఇందు దేనిని, వేనిని, మొదలయిన ప్రశ్నములు వేయుటకవకాశమే లేదు. కర్మ లేకుండఁగనే యివి వాక్యములైనవి. కాఁబట్టి కర్మ లేకపోయినను వాక్యములు పూర్తియగును.

1. చదువు చున్నాను
2. వచ్చుచున్నావు
3. వెళ్ళితిమి

వీనిలో కర్తృపదము లీయఁబడెనా ?

లేదు. కాని కర్తలను మనము గ్రహింపఁగలము

'చదువుచున్నాను' అన్నప్పుడు 'నేను చదువుచున్నాను' అనియు

'వచ్చుచున్నావు' అనఁగా 'నీవు వచ్చుచున్నావు' అనియును,

'వెళ్ళితిమి' అన్నందువల్ల 'మేము వెళ్ళితిమి' అని యర్థమగును.

కాఁబట్టి కొన్ని వాక్యములలో కర్త లోపించి కూడ నర్థము పూర్తియగును

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని కర్త, కర్మ, క్రియలను ఈ పట్టికలోఁ దెలుపఁబడిన రీతిగా వివరింపుము

వాక్యము వరుస సంఖ్య	కర్త	కర్మ	క్రియ	సహాయకము
1	వార్తాహరుఁడు		ఏతెంచినాఁడు	కనిగిరిసీమనుండి

1. కనిగిరి సీమనుండి వార్తాహరుఁడేతెంచినాఁడు
2. సత్వరమే లోనికిఁ బ్రవేశపెట్టుము
3. మీ రాజుగారి మాటలను పేర్కొనుము
4. మిడుత యగ్నివైపునకే పర్వెత్తును
5. నే నెంతగఁ బ్రయత్నించినను, దీని నాపలేకున్నాను

6. మీ యమ్మ యెక్కడ నున్నది?

7. ఆగుఁ డాగుఁడు.

8. నాయనా! వడ్డించితిని.

9. ఆతఁడె కాటమరాజు సేనాని బ్రహ్మానుద్రయ్య.

10. మనుమసిద్ధి తిరిగి రాజ్యమును సంపాదించెను.

11. అల్లాయుద్దీను చిత్తూరుకోటను ముట్టడించెను.

12. పద్మిని జౌహారు చేసెను.

13. వీరాబాయి అక్బరును ఓడించెను.

14. శివాజీ మహారాష్ట్రరాజ్యమును స్థాపించెను.

15. ఔరంగజీబు దుర్మార్గుఁడు

5వ పాఠము

భాషాభాగములు

1. నామవాచకములు

ఈ వాక్యములను జదువుము.

దమయంతి నలుని వివాహమాడెను.

అర్జునుఁడు రథము నెక్కి ద్వారకకుఁ బోయెను.

గంగానది హిందూ దేశములో నున్నది.

హిందువులకు గోవు పవిత్రమగు జంతువు.

పైన గుర్తింపఁబడిన పదములు పరిశీలింపుఁడు, వానికిఁ గల యర్థము లేమి? అవి యన్నియును మనుష్యులయొక్కయు జంతువులయొక్కయు, స్థలములయు, నదులయు, వస్తువులయు నామములు. నామములఁ దెలుపునట్టి పదములను నామవాచకములని యందురు. వీనికే విశేష్యములని కూడ వ్యవహారము.

నామవాచక మనఁగా నొక మనుష్యుని యొక్కయును లేదా యొక స్థలము, లేక జంతువు, లేక వస్తువుయొక్కయును పేరును దెలుపు పదము.

ఉదా:

రాముఁడు	మదరాసు	కాగితము
సీత	బొంబాయి	కుర్చీ
	లండను	బల్ల
కృష్ణుఁడు	హిందూదేశము	పండు
మనుష్యుఁడు	ఆసియా	పుష్పము
బాలుఁడు	గుఱ్ఱము	పాలు
తండ్రి	సింహము	కూరలు
అన్న	ఏనుఁగు	పుస్తకము
తల్లి	కుక్క	బొమ్మ
బిడ్డ	గ్రద్ద	పర్వతము
దేశము	కాకి	నది

బెజవాడ చిలుక ఆకాశము
కలకత్తా కలము గాలి

ఇట్టి వన్నియు నామవాచకములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని నామవాచకములను గుఱు తింపుము.

అభ్యాసము

1

జానకి చదువుచున్నది. ఆమె పాఠశాలకు రాలేదా? నేను బెజవాడకు వెళ్ళుచున్నాను. అచ్చటనుండి కూరగాయలు, పంచదార, తమలపాకులు, వక్కలు, తెచ్చిపెట్టుము. సీత, రాముడు, హరి, ప్రభాకరుడు రూపాయల నిచ్చిరి. మీరు నన్ను నమ్మితిరా? అది సరిగా పాల నిచ్చుటలేదు. గొల్లవాడు పెరుగు తెచ్చును. ప్రతి దినము వాడు గోపాలపురము నుండి వచ్చును.

2

అల్లాయుద్దీను జలాలుద్దీనును జంపి రాజ్యముగడించెను. హిందువులను మిక్కిలి ద్వేషించెను. ఓరుగల్లు, చిత్తూరు రాజ్యములపై దండెత్తెను. హిందువులు మహమ్మదీయులు ఘోరముగా బోరిరి. రక్తము కాల్వలు గట్టెను. రాజు మూర్ఖుడైనచో జనులకు క్షేమము కలుగునా? అక్బరు ప్రజలను దయతో బాలించెను. కవులను పండితులను పోషించెను.

2. సర్వనామములు

మహాత్మా గాంధీ సత్యాగ్రహము చేసెను.
మహాత్మా గాంధీ అహింసావ్రతము నవలంబించెను.
మహాత్మా గాంధీ విదేశవస్తువులను బహిష్కరించెను.

పై వాక్యములు చదివితివా ?
అన్నింటియందును గర్త యేది ?
'మహాత్మా గాంధీ' యను పదము.

మనము వాడుకలో మూడు వాక్యము లిట్లు చెప్పుదుమా ? ఒకే నామవాచకము వెంటవెంటనే చెప్పవలసిన యెడల నేమి చేయుదుము ?

ఆ నామవాచకము మనుష్యుని పేరైనచో, అతఁడు లేక వాఁడు, ఆయన అనియు స్త్రీ పేరైన 'ఆమె' యనియును, జంతువు వస్తువుల పేరైన అది, అవి యనియు వాడుదుము. ఇట్టివి సర్వనామము లనఁబడును.

నామవాచకములకు బదులుగా వాడఁబడునవి సర్వనామములు.

ఉదా : నేను మేము మనము
నీవు మీరు తమరు

వాఁడు వారు

ఆమె

అది అవి

ఎవఁడు } ఎవరు
ఎవతె }

ఏది ఏవి

అనునవి సర్వనామములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామములను గుర్తింపుము.

1. నే నొక యేనుఁగును జూచితిని.
2. అది మిక్కిలి పెద్దజంతువు.
3. నీ వెన్నఁడు దానిని జూడలేదా ?
4. నేను చూడలేదు.
5. వాఁడు వచ్చెనా ?
6. ఎవఁడును రాలేదు.
7. ఆమె చదివెనా ?
8. ఎవరు చదివిరి ?
9. మేము వెళ్ళెదము.
10. మీరు వెళ్ళవద్దు.

3. వి శే ష ణ ము లు

ఇది యందమైన పటము

వాడు తెలివిగల బాలుఁడు

హిమాలయములు ఎత్తయిన పర్వతములు

ఇవి నాలుగు పుస్తకములు

నన్నయభట్టు గొప్ప పండితుఁడు

పై వాక్యములలో గుర్తింపబడిన పదముల ఉపయోగమేమి ?

అవి వరుసగా పటము, బాలుఁడు, పర్వతములు, పుస్తకములు, పండితుఁడు అను నామవాచకముల గుణ విశేషములను దెలుపుచున్నవి.

ఇట్టివానిని విశేషణము లందురు

విశేషణము లన నేమి ?

నామవాచకముల గుణ విశేషములను దెలుపు పదములు విశేషణములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని విశేషణములు గుర్తింపుము.

1. సీత గుణవంతురాలగు స్త్రీ.
2. ఆమె యెన్నో విద్యలు నేర్చెను.

3. అచ్చటఁ జాల పుస్తకము లున్నవి.
4. ఇది యెఱ్ఱని పుష్పము.
5. నిమ్మకాయ పుల్లని పండు.
6. హరిశ్చంద్రుఁడు సత్యవంతుఁ డగు పురుషుఁడు.
7. వీఁడు గ్రుడ్డి మనుష్యుఁడు.
8. నైలు పొడవైన నది.
9. విజయవాడ ప్రసిద్ధమైన పట్టణము.
10. పట్టాభి ప్రతిభగల పురుషుఁడు.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామ, నామవాచక, విశేషణములను గుర్తింపుము.

1. దశరథుఁడు అయోధ్యను పాలించుచుండెను.
2. ఆయనకు కౌసల్య, కైక, సుమిత్ర అను ముగ్గురు భార్యలు.
3. వారికి శ్రీరాముఁడు, భరతుఁడు, లక్ష్మణుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు అను కుమారులు కలిగిరి.
4. వారు మిక్కిలి గుణవంతులు.
5. శ్రీరాముఁడు ఆ కుమారులలో పెద్దవాఁడు.
6. అతఁడు కౌసల్యకొడుకు

7. రాముఁడు శివునివిల్లు విఱిచి సీతను పెండ్లాడెను.
8. ఆమె రామునికి తగిన సతి.
9. తండ్రిమాట నిలుపుటకు రాముఁడు అడవికిఁ బోయెను.
10. రావణుఁడు మొదలగు రాక్షసులను, చాలమంది దుర్మార్గులను అతఁడు వధించెను.
11. రాముని కథకు రామాయణము అని పేరు.
12. రామాయణము తెలియని హిందువుఁడు లేఁడు.

6 వ పాఠము

భాషా భాగములు

5. క్రియ లేక ధాతువు

ఈ క్రింది వాక్యములను జదువుము.

1. నేను చదువుదును.
2. నేను చదువుచున్నాను.
3. నేను చదివితిని.
4. మీరు చదువుదురు.
5. వారు చదివిరి.

పై వాక్యములలో గీతలు గీయఁబడిన పదములు చేయు పని యేమి? అవి యొకపనిని జరిగినట్లు తెలియఁజేయుచున్నవి.

ఈ జరుగుచున్న పని యేమి? చదువుట. ఇట్లు ఈ పదములు చదువుట యను నొక క్రియను జెప్పుచున్నవి. కాబట్టి వీని నేమని చెప్పుదుము? క్రియాపదములు లేక క్రియలు అని. అయితే యీ క్రియలన్నియు నొకేరూపమున నున్నవా? 'చదువు' అన్నంతవరకు ఒకటిగానుండి మిగిలినది కర్తనుబట్టియో కొన్ని మార్పులను బొందుచున్నవి. అర్థములో నొకే విషయమును జెప్పునప్పటికిని కర్తనుబట్టి కాలమునుబట్టి, నానారూపములలో, నిట్టి భేదము కలుగుచున్నది. దీనివలన మనకేమి తెలియును? ఒకే పదము క్రియార్థకముగను ఉపయోగమునుబట్టి మార్పును బొందు నని. ఇట్టివానిని ధాతువు, లంటారు. ధాతువు, క్రియాపదము ఒక్కటి గాదు.

అనగా ధాతువునకు క్రియాపదమునకు భేదమేమి?
ధాతువునుండి క్రియాపదము పుట్టును.

ధాతువు ఒక పనిచేయుటను లేక జరుగుటను లేక స్థితిని తెలుపును. ఉదా. పోవు, వచ్చు, నడచు, ఉండు, తిరుగు, తిను, త్రాగు, పరుగెత్తు, ఊగు, ప్రయాణము, ప్రవహించు మొదలగునవన్నియు ధాతువులే.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని ధాతువులు గుర్తింపుము. క్రియాపదము లేవో తెలుపుము.

(1) నేను పద్యమును పాడుచున్నాను. (2) అతఁడు చదువఁడు. (3) ఈమె వ్రాయఁగలదు. (4) కృష్ణుఁడు పరుగెత్తు

చున్నాఁడు. (5) మాధవుఁడు వచ్చెను. (6) సీత ఆటలాడు చున్నది. (7) మీరు పాఠము బోధించుచున్నారు. (8) మేము వ్యాకరణము నేర్చుకొనుచున్నాము.

గమనిక - తెలుఁగుభాషలో ధాతువులు ఉకారాంతములై యుండును. ధాతువునకే క్రియ యని వ్యవహారము.

5. క్రియా విశేషణము

ఈ క్రింది వాక్యములు చదువుము.

1. దక్షిణపుగాలి నెమ్మదిగా వీచెను.
2. అతఁడు త్వరగా పరుగెత్తుచున్నాడు.
3. నేను చాల శ్రద్ధగాఁ జదువుచున్నాను.
4. వాఁడు మిక్కిలి మంచి బాలుఁడు.
5. గులాబి ఎంతో అందమైన పుష్పము.

పై వాక్యములలో గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏమి చేయుచున్నవి ? అవి క్రియాపదములకు, విశేషణములకు విశేషమగు నర్థము నిచ్చుచున్నవి. వీనిని క్రియావిశేషణము లందురు. మొదటివాక్యముఁ జదువుము దక్షిణపుగాలి నెమ్మదిగా వీచెను. 'వీచెను' అను క్రియకుఁగల యర్థమునకు, నెమ్మదిగా అను పదమువలనఁగదా విశేషార్థము కల్పించుచున్నది. ఇట్లే త్వరగా పరుగెత్తుచున్నాఁడు మొదలయినవి. నేను చాల శ్రద్ధగాఁ జదువుచున్నాను.

అనుటలో 'చాల' అనుపద మేమి చేయుచున్నది?

శ్రద్ధగా అను క్రియావిశేషణమును వివరించుచున్నది.

అనఁగా క్రియావిశేషణము మఱియొక క్రియావిశేషణమునుగూడ వర్ణించు నన్నమాట. ఇప్పుడు క్రియావిశేషణ మనఁగా నేమందుము?

క్రియావిశేషణము ఒక క్రియనుగాని, విశేషణమునుగాని, మఱియొక క్రియావిశేషణమునుగాని, వర్ణించును.

బాగుగా, చక్కగా, మొదలగునవి క్రియావిశేషణములు.

౯. అవ్యయములు

ఈ క్రింది వాక్యములు చదువుము

1. ఆహా! ఈ మృగ మెంత యందముగా నున్నది.
2. ఔరా! వాఁడు పంతెపని చేసినాఁడు.
3. రాముఁడు మఱియు కృష్ణుఁడు వచ్చిరి.
4. బల్ల మీఁద పుస్తకము ఉన్నది.

ఇందు గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏ భాషా భాగములో చెప్పఁగలవా? ఇవి నామవాచకములా? క్రియలా? విశేషణములా? కాదు – సర్వనామములు గాదు. క్రియావిశేషణములును గాదు. ఇవి అవ్యయములు.

నామవాచక సర్వనామ, విశేషణ, క్రియా, క్రియా విశేషణములలో నెందును జేరని వానిని అవ్యయము లందురు.

ఓహో, ఆం, బళే, కాని, ఇంకను, మరియును, ఇట్టి వన్నియును అవ్యయములు.

ఈ క్రింది వానిలోని పదములు ఏ భాషాభాగములో ఈ క్రింద నీయఁబడిన పట్టిక ప్రకారము చూపుము.

వాక్యముల వరుససంఖ్య	నామవాచకము	సర్వనామము	క్రియ	విశేషణము	క్రియా విశేషణము	అవ్యయము

1

1. సీత జనకుని పుత్రిక.
2. ఆమె చాల సౌందర్యవతి.
3. రాముఁడు మిథిలకు వచ్చెను.
4. శివధనుస్సును రాముఁడు విఱిచెను.
5. సీత రాముని వివాహమాడెను.
6. అతఁడు మిక్కిలి పరాక్రమశాలి.
7. దశరథుఁడు చాల నానందించెను.
8. సీతాకళ్యాణము నేను వింటిని.

2

1. మేము హిందీభాష నేర్చుకొనుచున్నాము.
2. ఇది జాతీయ భాష కదా!
3. ఇతఁడు శ్రద్ధగల విద్యార్థి.
4. వసుంధర యెక్కడ నున్నది?
5. బాలే! రేపు మాకు సెలవఁట!
6. సరే వెళ్లి వచ్చెదను.
7. కటకటా! దారిద్ర్యము బాధాకరము గదా!
8. రాజసింహుఁడు చిత్తూరును పాలించెను.
9. ఆశ్వయుజ మాసము హాయిగా నుండును.
10. దసరా పండుగకు ఇంటికిఁ బోయెదను.

7 వ పాఠము

నామవాచకములు

వాచకము

వసుంధర వచ్చుచున్నది.

ప్రభాకరుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.

పై వాక్యములలోని క్రియాపదము లొకే విధముగ నున్నవా? లేవు.

ఆ రెంటికిని అర్థ భేదమున్నదా? లేదు ధాతుప్రయోగమైనా? మారలేదు. భేద మెందువలన వచ్చినది? వసుంధర స్త్రీ వాచకము గావున 'వచ్చుచున్నది' అనియును, ప్రభాకరుఁడు పురుష వాచకము గనుక వచ్చుచున్నాఁడు అనియుఁ గ్రియాపదములు మారినవి. దీనినిబట్టి నామవాచకములలో స్త్రీ వాచకములు, పురుష వాచకములు నని భేదముండు నని తెలిసినది.

పలక పగిలినది.

ఈ గుర్తింపబడిన పదము స్త్రీ వాచకమా? పురుష వాచకమా? ఈ రెండునుగాదు. పలకకు ప్రాణము లేదు గనుక ఈ వివక్షతయే రాదు.

గుఱ్ఱము మేయుచున్నది.

ఈ 'గుఱ్ఱము' అను పదము ఏ వాచక మగును? ఇది కూడ పలకవంటిదే. మగగుఱ్ఱము నైనను

'గుఱ్ఱము మేయుచున్నాఁడు' అందుమా?

అనము. ఇప్పుడు ఈ స్త్రీపురుష వాచక విభేదముతో నామవాచకముల నెట్లు విభజింపవచ్చును?

1. మహద్వాచకము (పుంలింగము)
2. మహతీవాచకము (స్త్రీలింగము)
3. అమహద్వాచకము (నపుంసకలింగము)

అని తెలుఁగులో వాచకము మూఁడువిధములు.

బిడ్డ, వ్యక్తి—ఈపదములు ఇందులో నే తెగకుఁ జెందును?

అమహద్వాచకము లనియే చెప్పవలెను.

ఇవి స్త్రీ పురుష వికృత కలిగియున్నను ఈ శబ్దములవలన నిర్ణయించుటకు వీలులేదు. కనుక నివి అమహద్వాచకములే అగును. ఇంగ్లీషులో నిట్టి వానిని సామాన్యవాచకముగాఁ జెప్పుదురుగాని తెలుఁగులో అమహద్వాచకములుగనే చెప్పఁబడును. మహద్వాచకములు పురుష వాచకము లనియు మహతీ వాచకములు స్త్రీ వాచకము లనియు అమహద్వాచకములు జంతుజడవాచకము లన్నియు నగుననియు గమనింపుము.

అ భ్యా స ము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని నామవాచకముల వాచకములను గుర్తింపుము.

1. ఈ వనములో పుష్పములున్నవి.
2. తుమ్మెదలు మకరందమును గ్రోలుచున్నవి.
3. రాజ్యలక్ష్మి తమ్మునితో వచ్చెను.
4. సూర్యుఁ డప్పుడే అస్తమించెను.
5. చంద్రుఁడు తూర్పున ఉదయించెను.
6. వెన్నెల బాగుగా ప్రకాశించెను.
7. మా అక్కయును అన్నయును వచ్చిరి.
8. సీత గ్రామములో లేదు.

8 వ పాఠము

వ చ న ము

మనుష్యుడు పరుగెత్తెను.

మనుష్యులు పరుగెత్తిరి.

పై వాక్యములలో గీతలు గీయబడిన పదములలోఁగల భేదమేమి ?

'మనుష్యుడు' అను పదము ఒక్కనినే తెలుపును.

మనుష్యులు అను నామవాచకము వారు (బహు మనుష్యులు) ఒక్కనికంటె నెక్కువమంది యున్నారనియుఁ దెలుపును. ఇందువలన నామవాచకములకు ఒక్కటిని తెల్పునపుడుండు రూపము ఒకటికంటె నెక్కువ తెల్పునప్పుడు కొలఁదిగా మారునని తెలిసినది.

ఒక్కటిని తెల్పునది ఏకవచనము.

ఒకటికంటె నెక్కువను తెల్పునది బహువచనము.

అని రూపభేదము వచ్చును. ఈ రూపభేదము ఎట్లుండునో చూడుము.

పుస్తకములు కొంటిని.

ఏనుఁగులు ఉపయోగకరములగు జంతువులు.

బాలికలు పాడిరి.

ఈ గీతలు గీయబడిన పదములన్నియు బహువచనములే. వీనికి ఏకవచనము లెట్లుండును ? పుస్తకము, ఏనుఁగు, బాలిక.

బహువచనములో వీనికి వచ్చిన మార్పేమి ?

మార్పేమియును లేదుకాని 'లు' అను ప్రత్యయము మాత్రము చేరినది.

ఏకవచనమునకు 'లు' చేర్చినచో బహువచనము అగుచున్నది.

కాకి — ఇది యే వచనము. ఏకవచనము. దీని బహువచనమేమి ? కాకులు. బహువచనములోనికి వచ్చినపుడు కాకి అను పదము ఎట్టిమార్పు పొందినది. బహువచన ప్రత్యయమైన 'లు' చేరుటేగాక కాకి అను పదములో చివరగల 'కి' అను నక్షరము 'కు'గా మారినది. అనగా ఆ పదము చివరం గల 'ఇ'కారము ఉకారమైనది.

ఈ పదములకుం గల్గు మార్పులనుకూడ గమనింపుము.

ఏక.	బహు.
కవి	కవులు
చవి	చవులు
పని	పనులు
హరి	హరులు
బడి	బడులు

ఇందువలన మనము గ్రహించిన దేమి ?

ఇకారాంతములయిన పదములకు బహువచన ప్రత్యయమైన 'లు' చేరునపుడు, ఆ ఇకారాంతశబ్దము ఉకారాంతమగును.

ఈ క్రింది శబ్దములు బహువచనములో నెట్టి మార్పులు పొందుచున్నవో గమనింపుము.

ఏక	బహు
తాయి	తాలు
వ్రాయి	వ్రాలు
రేయి	రేలు
మీను	మీలు
చేను	చేలు

ప్రతి పదముయొక్క చివరి యక్షరము పోయి దాని స్థానమున 'లు' వచ్చుచున్నది.

మీను చేను మొదలగు శబ్దములకు బహువచన ప్రత్యయ మగు 'లు' చేరు నపుడు తుది యక్షరము లోపించును.

మీసలు, చుట్టలు మొదలగు పదముల యేకవచనము లేమి ? మీసము, చుట్టము.

కొన్ని పదములకు 'లు' చేరునపుడు చివరియక్షరము లోపించి యొక రూపములోపించక యొక రూపము వచ్చును.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది నీయబడిన వానిలో నేకవచనమునకు బహువచనము. బహువచనమునకు నేకవచనమును వ్రాయుము,

బుద్ధి, గురువు, లక్ష్మి, శౌరి, విష్ణుఁడు, అమరులు, కలములు, వీరులు, కోలను, వేలు, పాలు, కందులు, నరి, పెసర, కంది, జొన్నలు.

అ భ్యా స ము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని కర్తలలో ఏకవచనములను బహువచనములుగను బహువచనములు ఏకవచనములుగను మార్చి వాక్యములు సరిచేయుము.

1. సైనికుఁడు యుద్ధము చేసెను.
2. రాజులు మంచివారైనచో దేశము బాగుపడును.
3. బాలుఁడు చదువు శ్రద్ధగా నేర్చును.
4. కవి సంఘమును తరింపజేయును.
5. మహమ్మదీయులు ఖురాను చదువుదురు.
6. మా చేను బాగుగా పండినది.
7. మీలు నీటియందే బ్రతుకును.
8. గోపాలుఁడు కృష్ణుఁడగునా ?
9. హిమగిరి మంచుతో నిండియున్నది.
10. "లకు తిన్నది పుష్టి.
11. గురుఁడు దయాపరుఁడు.
12. దాది గృహలక్ష్మి కాదుగదా ?
13. నీవు మా యింటికి రమ్ము.
14. నేను సినీమాలకు పోను.
15. చుట్టలు తినఁజేరిన యిల్లు సురసురమని మండును.

9వ పాఠము

విభక్తులు

రాముఁడు వచ్చెను.

నేను రామునిఁ జూడలేదు.

ఇది రామునియొక్క పుస్తకము

పై మూఁడువాక్యములు నే నామవాచకముపై నాధారపడియున్నవి?

'రాముఁడు' అను నామవాచకముపైనే యాధారపడినవి.

కాని యీపదము మూఁడు వాక్యములలో మూఁడు మార్పులను పొందినది.

ప్రతిచోటను 'రాముఁడు' అనియే యెందులకు వాడలేదు.

మొదటి వాక్యములో 'రాముఁడు' కర్తృపదము.

రెండవ వాక్యములో 'రామునిఁ' కర్మ.

మూఁడవ వాక్యములో 'పుస్తకము' అను నామవాచకముతోఁగల సంబంధమువల్ల మార్పు వచ్చినది.

ఇట్లు నామవాచకమునకు వాక్యములోఁగల స్థానమును బట్టి దానికిఁ గొన్ని మార్పులు వచ్చును. నామవాచకము నొక్క స్థానము తెలుపునదే.

విభక్తి.

విభక్తి చేయునని యేమి ?

విభక్తి నామవాచకమునకు వాక్యమునందుఁగల స్థానమును లేక సంబంధమును తెలుపును.

విభక్తు లెనిమిది విధములు.

1. ప్రథమావిభక్తి
2. ద్వితీయావిభక్తి
3. తృతీయావిభక్తి
4. చతుర్థీవిభక్తి
5. పంచమీవిభక్తి
6. షష్ఠీవిభక్తి
7. సప్తమీవిభక్తి
8. సంబోధన ప్రథమావిభక్తి

ఏ విభక్తివలన నేయే మార్పులు నామవాచకమునకు వచ్చునో పైపాఠమునఁ దెలిసికొనఁగలరు.

అభ్యాసము

ఈక్రింది వాక్యములలో నామవాచకములకు వాక్యము నందుఁగల సంబంధము తెలుపుటకు వచ్చు వర్ణకముల గుర్తింపుము.

ప్రభాకరుఁడు నడచెను.
ఛాయ ప్రభాకరుని వివాహమాడెను.
ప్రభాకరునిచేత లోకము వెల్గింపఁబడెను.
పద్మిని ప్రభాకరునికొఱకుఁ జూచెను.
ప్రభాకరునికంటె మిత్రుఁడు లేఁడు.
ఇది ప్రభాకరునియొక్క తేజస్సు.
ప్రభాకరునియందు నాకు మిక్కిలి యనురాగము.
ప్రభాకరా ! నీకిదే నమస్కారము.

10 వ, పాఠము

విభక్తులు - ప్రత్యయములు

శివుఁడు ఆద్యుఁడు
చదువులు శివునిఁ జెల్పును.
శివుని చేత మేలొందుము.
శివుని కై వాక్పూజలు చేయుదును.

శివుని వలన బ్రహ్మాండములు పుట్టును.

శివునికి నా దేహములు సమానములు.

శివుని యందు నా భావము నిల్చును.

శివా ! కుమార గిరినాథా ! చంద్రచూడామణీ !

ఒక్క శివుడు అను పదమునకు, స్థాన భేదమునుబట్టి యెన్నిరకముల ప్రత్యయములు చేరినవో, చూచితివా? శివుడు కర్త. రెండవ వాక్యములోని శివుని అనునది కర్మ. ఇట్లు వరుసగా నేనిమిది రూపముల ప్రత్యయములు స్థాన భేదములనుబట్టి అర్థము ననుసరించి చేరుచున్నవి.

కర్తగా నున్న పద మెప్పుడును ప్రథమావిభక్తి. కర్మ ద్వితీయా విభక్తి. క్రియాపదముయొక్క అర్థమును విస్తరింపఁ జేయుటకు నామవాచకము క్రమముగా చేత, కై, వలన, కు, అందు, ఆ మొదలగు ప్రత్యయములతో కూడుచున్నవి. ఈ స్థాన విశేషములు తెలుపునవే విభక్తులు. ఆ విభక్తులకు వచ్చు ప్రత్యయములే విభక్తి ప్రత్యయములు. విభక్తులు, ప్రత్యయములు ఈ క్రింద నీయఁబడినవి.

విభక్తులు	ప్రత్యయములు
ప్రథమా	డు, ము, వు, లు,
ద్వితీయా	నిన్, నున్, లన్, గూర్చి, గురించి
తృతీయా	చేతన్, చేన్, తోడన్, తోన్.
చతుర్థీ	కొఱకున్, కై.

పంచమీ — వలనన్, కంటెన్, పట్టి
షష్ఠీ — కిన్, కున్, యొక్క, లోన్, లోపలన్
సప్తమీ — అందున్, నన్
సంబోధనప్రథమా — ఓ, ఓయి, ఓరి, ఓసి.

శివ ఆద్య-అనగా అర్థము పూర్తియగునా? కాదు. శివ ఆద్య అను నామవాచకములకు సంబంధము తెలిసినా? తెలియదు. ఇందు శివ కర్తగా (ప్రథమావిభక్తిలో) నున్నది. ఆద్య దానిననుసరించిన విశేషణము ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయమగు 'డు' దీనికి చేరి శివ + డు-శివుండు, ఆద్య + డు-ఆద్యుండునని యైనది. ద్వితీయావిభక్తిలో 'ని' వర్ణకము వచ్చినది. ఇట్లే నామవాచకములకు గల పరస్పరసంబంధము తెల్పునవే విభక్తి ప్రత్యయములు అనంబడును.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వాక్యములలోంగల ప్రత్యయము లే విభక్తికిం జెందినవో తెలుపుము.

1. కృష్ణుండు వసుదేవునియొక్క కుమారుండు.
2. బాల్యమున అతండు వ్రేపల్లెయందుం బెరిగెను.
3. కంసుని కృష్ణుడు వధించెను.
4. తల్లిదండ్రులతో కలసికొనెను.

5. ధర్మముకొఱకు పోరుసలుపును.
6. కృష్ణునివలన సాధువులు రక్షింపఁబడిరి.
7. ఆయనకు సమానుఁడగు దేవుఁడు లేఁడు.
8. ఓ కృష్ణా! నీ చరిత్రము భాగవతము.

అభ్యాసము
2

ఈ క్రింద నీయఁబడిన పదసమూహములలోని నామవాచకములకు తగు ప్రత్యయములు చేర్చి వాక్యములు వ్రాయుము.

1. రాముడు కలము వ్రాసెను.
2. నీవు కుక్క కొట్టితివి.
3. శివు గొప్ప దేవు.
4. సత్య జయము.
5. ఆవు పొలము మేయుచున్నవి.
6. గాంధీజీ అహింస ప్రాణములు బలిపెట్టెను.
7. గాంధి ధర్మము [illegible]ను.
8. భారతదేశము చాలమంది పేద లున్నారు.
9. కాళిదాసు గొప్పకవి లేఁడు.
10. రాముడు ఇల్లు అక్కడ నున్నది.

11. కృష్ణుఁడు ఈ పుస్తక మిమ్ము.

12. అహింస ధర్మము లన్నిటికి ముఖ్యము.

13. అభిమన్యుఁడు అర్జునుఁడు కుమారుఁడు.

14. రాముఁడు ఇటు రా.

15. లక్ష్మి వచ్చితివా?

11వ పాఠము

సర్వనామములు

పురుషము

కృష్ణా! నేను మదరాసునకు వెళ్ళుచున్నాను.

నీవు మాధవుని రమ్మని చెప్పుము.

అతఁడు కూడ నాతో వచ్చును.

ఈపై గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏ భాషాభాగములు? సర్వనామములు.

ఇవి యేనామవాచకములకు బదులుగా నుపయోగింపబడెను.

ఎవఁడు మాటలాడుచున్నాఁడో వాఁడు తన పేరు చెప్పక 'నేను' అని చెప్పుచున్నాఁడు.

ఎదుటనున్న కృష్ణునితో మాటలాడు చున్నందున, ఆ యెదుట నున్నవాని పేరునకు బదులు 'నీవు' అని చెప్పెను. 'అతఁడు' అనునది యింకొకఁడైన మాధవునిగూర్చి కృష్ణునితోఁ జెప్పుచున్నందున. 'మాధవుఁడు' అను నామవాచకమునకు బదులుగా నుపయోగింపఁబడిన సర్వనామము.

ఇప్పుడు సర్వనామములు ఎన్ని రీతులుగా నుపయోగింపఁ బడుచున్నవి?

మూఁడు రీతులు.

అవి యేవి?

(1. తన్నుగురించి తాను చెప్పునపుడు ఉపయోగింపఁబడు సర్వనామము ఉత్తమపురుషము.

2. ఎదుట నున్నవాని నామమునకు బదులు ఉపయోగించు సర్వనామము మధ్యమపురుషము.

3. మాటలాడు కొనుచున్న యిద్దఱు; ఇంకొకని పేరునకు బదులుగా వాడు సర్వనామము ప్రథమపురుషము. దీనిని యిట్లు చెప్పుదురు.)

(తన్ను ఉత్తమము; ఎదుట నున్నది మధ్యమము, ఎక్కడివాఁడో ప్రథమము.)

(నేను, మేము, మనము, తాను, తాము ఉత్తమపురుష సర్వనామములు.)

(నీవు, మీరు, నేను, మేము మధ్యమోత్తమపురుష సర్వనామములు)

(వాఁడు, ఆమె, అది, అతఁడు, ఆయన, వారు, అవి, ఇవి, ఇతఁడు, వీఁడు, ఈమె, ఇవి ప్రథమపురుష సర్వనామములు)

వా చ క ము

వాఁడు నడచుచున్నాఁడు

ఆమె వచ్చుచున్నది.

అది అందమైన పటము

ఈ గుర్తింపఁబడిన పదములు సర్వనామములు.

వాఁడు నడచుచున్నాఁడు అని చెప్పినపుడు, 'ఆమె వచ్చుచున్నాఁడు' అనఁగూడదా ?

కూడదు. 'వాఁడు' మహద్వాచక నామవాచకమునకు బదులుగను, ఆమె మహతీవాచక నామవాచకమునకు బదులుగను ఉపయోగింపఁబడెను.

దీనివలన నీ వేమని గ్రహింతువు ?

నామవాచకమునకు వలెనే సర్వనామములకును వాచక భేదము ఉన్నది.

అట్లయిన 'అది' అనునది ఏ వాచక మగును?

పదమునకు బదులుగా నుపయోగింపబడెను గనుక నది అమహద్వాచకము.

నేను ధనవంతుడను — నేను ధనవంతురాలను.

పై రెంటిలోను నేను అను సర్వనామమే కర్తగా నున్నది. రెంటిలోను నొకే వాచక మున్నదా?

లేదు. ఒకచోట మహద్వాచక సర్వనామము నొకచోట మహతీవాచకము నైనది.

నేను వచ్చుచున్నాను. ఇచ్చట నేను ఏవాచకమగును. రెండును గావచ్చును.

నీవు వచ్చుచున్నావు ఇందలి నీవు కూడ నిట్టిదే కనుక, నేను, నీవు, మేము, మీరు, వారు, అనునట్టి సర్వనామములు **ఉభయ వాచకములు** అగును. **ఉభయ వాచకము** లన నేమి? ఉభయ వాచకము లనగా, మహన్మహతీ వాచకములు రెంటికిని వర్తించు సర్వనామములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామముల వాచకము గుర్తింపుము.

1. అతడు మంచి బాలుడు.
2. ఆమె శ్రీరాముని భార్య.
3. అది మా నివాసస్థలము.

4. నేను రేపు ఇచ్చుటకై రాను.
5. మీరు వెళ్లుచున్నారా ?
6. వారు అతనితో కలసి వచ్చిరి.
7. ఎవడు విద్య లేక రాణించును ?
8. ఇది ఉత్తమ పుస్తకము

12 వ పాఠము

సర్వనామములు—వచనము

వారు వచ్చిరి

వాడు వచ్చెను

నేను చదువు చుంటిని

మీరు వినుచున్నారు

మేము ఇండ్లకు పోయెదము

పై వాక్యములలో సర్వనామముల గమనింపుము.

'వారు వచ్చిరి, వాడు వచ్చెను' క్రియాపదము లొకే రీతి నున్నవా ? లేవు - ఒకటి బహువచనములోను, ఒకటి యేక వచనములోను నున్నవి.

ఏక వచనములో నున్న సర్వనామ మేది ?

వాఁడు, బహువచనమున నున్న దేది ?

వారు ఇందువలన నామవాచకముల రీతిగా సర్వనామములకుఁ గూడ వచన భేదమున్న దని తెలియుచున్నది.

ఏక	బహు
నేను	మేము, మనము
తాను	తాము
నీవు	మీరు, తమరు
వాఁడు, అతఁడు, ఆయన, ఆమె	వారు
ఇతఁడు, వీఁడు, ఈమె	వీరు
అది	అవి
ఇది	ఇవి
ఎవఁడు, ఎవతె	ఎవరు
ఏది	ఏవి

ఇట్లు సర్వనామముల వచన భేదము గుర్తింపుము

విభక్తులు

నీవు వచ్చితివా?

నిన్ను చూచి చాలదినము లైనది.

నాతో గలసినత్తువా?

నీ కొఱకుఁ గనిపెట్టుకొని యున్నాను.

అతనికంటె గొప్పవాఁడు లేడు.

నీ యొక్క ఉనికి యెక్కడఁ

నీ యందు చాల ప్రజ్ఞ యున్నది.

ఈగుర్తింపఁబడిన ప్రత్యయముల నేమందురో చెప్పుము?

ఇవి విభక్తి ప్రత్యయములు.

విభక్తి ప్రత్యయము లెందుల కుపయోగించఁబడినవి?

నామవాచకములకేకాక, సర్వనామములకుఁగూడఁ గల పరస్పరసంబంధము తెలుపుటకై అని తెలియుచున్నవి.

ఈ విభక్తి ప్రత్యయములు క్రమముగా నీ పద్యమున నున్నవి చూడుము.

నీ వాద్యుండవుఁ, నిన్నుఁ దెల్పుఁ జదువులో

నీ చేత మేలొందె నీ

కై వాకప్పజ లొనర్తు నీ వలన బ

సౌగంధ సుమాల పుప్పొడి నీ
నీ నవ్వులో నగ యాత్రా సంభ్రమం
నీ నెళ్ళ నియము లేదు నా
దర్శనం బంధ విముక్తి సమారోహణం
ఓం! చంద్రమా సౌందర్యమా!

13 వ పాఠము

నామ, సర్వనామముల విభక్త్యంత రూపములు

1. నామవాచకములు

ఈ క్రింది పదములను గమనింపుము.

రాముడు, హరి, గురువు, సీత, లక్ష్మి, వధువు, కలము.

ఇవి యన్నియు నే విభక్తిలో నున్నవి?

ప్రథమా విభక్తిలోనే యున్నవి.

ప్రథమా విభక్తి ప్రత్యయము లేవి? డు, ము, వు, లు,

కొన్ని పదములకు డు, కొన్నిటికి ము, వు, లు చేరినవి. కొన్నిటికి అసలు చేరనే లేదు. ఎందువలన?

వాని తుదియక్షరము లన్నియు నొకే యచ్చుతో గలసి లేవు.

రామశబ్దమునకుఁ జేరిన ప్రత్యయము 'డు' గురుశబ్దమునకు 'వు' చేరినది.

ఈ భేద మేల గల్గినదో గమనింపుము.

'రామ' అన్నప్పుడు అకారాంత శబ్దము 'గురు' అన్నప్పుడు ఉకారాంతముగను శబ్దము లున్నవి. 'హరి' ఏ యచ్చుతో నంతమగుచున్నది? ఇకారముతో. కాబట్టి కొన్ని శబ్దములు అకారాంతములు, కొన్ని ఇకారాంతములు, కొన్ని ఉకారాంతములుగను ఉన్నవి.

సీతా - ఆకారాంత స్త్రీవాచక శబ్దము తెలుగులో సీత యైనది. ఇదియును ప్రథమావిభక్తి. ఇట్లు ఏ శబ్దములకు ఏ ప్రత్యయములు ఎట్లు చేరునో తెలిసికొనవలసి యున్నది. ఈ దిగువనీయఁబడిన రీతులు పరిశీలింపుము.

రామ - అకారాంత మహద్వాచక శబ్దము.

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్రథమా	రాముఁడు	రాములు
ద్వితీయా	రామునిన్	రాములను
తృతీయా	రామునిచేతన్	రాములచేతన్
చతుర్థీ	రామునికొఱకున్	రాములకొఱకున్
పంచమీ	రామునివలనన్	రాములవలనన్

షష్ఠీ	రామునియొక్క	రాములయొక్క
సప్తమీ	రామునియందున్	రాములయందున్
సంబోధన	ఓ రామా !	ఓ రాములారా !

కృష్ణ, గోవింద ప్రభృతి శబ్దములు సైతము అకారాంత మహద్వాచకములు.

అకారాంత శబ్దములు ఏకవచనమున ప్రథమా విభక్తి నుండి 'డు' అను ప్రత్యయమును, బహువచనమున 'లు' అను ప్రత్యయమును చేరును.

కపి — ఇకారాంత మహద్వాచకము

	ఏక	బహు
ప్ర. వి.	కపి	కపులు
ద్వి.	కపిని	కపులను
తృ.	కపి చేతన్	కపుల చేతన్

ఇంక మిగిలిన విభక్తులలో ఏకవచనము 'డు' వర్ణకము రాదు. బహువచనమున 'లు' మాత్రము వచ్చును.

హరి, రవి మొదలగు శబ్దములు ఇకారాంత మహద్వాచకములు. సంబోధనములో ఈ కారాంతము అగును.

తండ్రి — ఇకారాంత మహద్వాచకము.

	ఏక	బహు
ప్ర	శంభుఁడు, శంభుండు	శంభులు
ద్వి	శంభునిన్	శంభులన్
సంబో	శంభూ !	శంభులారా !
ధర్ ప్రథమా	శంభుఁడా!	శంభులారా !

గురు, విష్ణు మొదలైనవి ఉకారాంత మహద్వాచకములు. ఇవి సంబోధనలోని ఊకారాంతము లగును.

గృహము	కలము	ఋణము
ధనము	వనము	భయము

మొదలయినవి యమహద్వాచకములు. వీనికి ప్రథమా విభక్తిలో మువర్ణము చేరును. వీని విభక్తిరూపములు

గమనింపుము

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్రథమ	వనము	వనములు
ద్వి	వనమును	వనములను
తృ	వనముచేతన్	వనములచేతన్
సప్తమీ	వనమునందున్	వనములందున్
	వనమందు	వనములయందున్

సీత, రమ, మొదలైనవి ఆకారాంత మహతీ వాచకములు.

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్ర.	రమ	రమలు
ద్వి.	రమనున్	రమలన్
తృ.	రమచేతన్	రమలచేతన్

ఇట్లు మిగిలినవి.

వీనికి ఏకవచన ప్రథమా విభక్తి ప్రత్యయము లేమియును చేరవు. బహువచనమున 'లు' మాత్రము చేరును.

తృతీయనుండి ఏకవచనములో 'ను' వర్ణకమే గాదు, బహువచనమున 'ల' వచ్చును. అవి మొదలయిన అమహద్వాచకములును ఇట్లే.

గోడ, బల్ల, మొదలగునవియును అకారాంత అమహద్వాచకములు.

స్త్రీ వాచకములయినను వీనికిఁగూడ ప్రథమా విభక్తి ప్రత్యయములు చేరక, నామ వలెనే విభక్తిరూపము లుండును. వీనినే స్త్రీ సమములందురు.

2. సర్వనామములు

విభక్తి	ఏక.	బహు.
ప్ర.	నేను	మేము, మనము
ద్వి.	నన్నున్	మమ్మున్, మమ్ములన్
తృ.	నాచేతన్	మాచేతన్

చ.	నాకొఱకున్	మాకొఱకున్
పం.	నావలనన్	మావలనన్
ష.	నాయొక్క	మాయొక్క
స.	నాయందున్	మాయందున్

సర్వనామములకు సంబోధన ప్రయోగసంభవము లేదు.

నేను శబ్దము తృతీయనుండి ఏకవచనమున నా యనియు, బహువచనమున 'మా' యనియు మారును.

ఇట్లే నీవు అనునది.

విభక్తి	ఏ వ.	బ. వ.
ప్ర.	నీవు	మీరు
ద్వి.	నిన్నున్	మిమ్ములను
తృ.	నీ చేతన్	మీ చేతన్

తృతీయ నుండి ఏకవచనము, 'నీ' గాను, బహువచనము 'మీ' గాను మారును.

విభక్తి	ఏ వ	బ. వ.
ప్ర.	తాను	తాము
ద్వి.	తన్నున్	తమ్మున్
తృ.	తన చేతన్	తమ చేతన్

తాను శబ్దము తృతీయనుండి ఏకవచనములో తనగాను, బహువచనమున 'తమ' గాను మారును.

ఈ శబ్దరూపములఁ బరిశీలింపుము.

అతఁడు వాఁడు	వారు, వారలు, వాండ్రు
అతనిన్ వానిన్	వారినిన్, వారిన్, వారలన్, వాండ్రన్
అతని చేతన్ వాని చేతన్	వారి చేతన్, వారల చేతన్, వాండ్ర చేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి.

ఆమె శబ్దము.

	ఏక.	బహు.
ప్ర	ఆమె	వారు
ద్వి.	ఆమెనున్	వారిన్
తృ.	ఆమె చేతన్	వారి చేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి

అది శబ్దము.

ఏక	బహు
అది	అవి
దానిన్	వానిన్
దాని చేత	వాని చేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి. ద్వితీయనుండి అది 'దాని' యను రూపమును, అవి, 'వాని' యను రూపమును పొందును.

ఇది యనునది.

ఏక	బహు
ఇది	ఇవి
దీనిన్	వీనిన్

ఇట్లు 'ఇది' అనునది ద్వితీయనుండి 'దీని' అనియు, ఇవి వీనిన్ అనియు మారును.

14 వ, పాఠము

విశేషణము—దాని ప్రయోజనము

గులాబి సుందర పుష్పము.

ఢిల్లీ ప్రసిద్ధ పట్టణము.

జవహార్‌లాలు ధీర పురుషుడు.

పై గుర్తింపబడిన పదములే భాషాభాగములు?

విశేషణములు.

విశేషణములుగా వాడబడునవి యేవి?

నామవాచకములను గూర్చి విశేషముగా తెల్పునవి.

ఈ క్రింది వాక్యములు చూడుము.

గులాబి పుష్పములు సువాసనగలవి.

ఢిల్లీ పట్టణములలో ప్రసిద్ధము.

జవహారిలాలు పురుషులలో శ్రేష్ఠుడు.

గీతలు గీచిన పదములు తెలియచేయుచున్నవి. నామ వాచకములనే ప్రత్యేకముగా తెలుపుచున్నవి యెటుల విశేషణములే.

పై చెప్పబడిన విశేషణములకు గల భేద మేమి?

అవి యెటుల నామవాచకములతో గలిసియున్నవి. కొన్ని విడిగానుండియే విశేషణార్థము గలిగి వాక్యమును సరిగను పూర్తి చేయుచున్నవి

వాక్యమునందలి కర్తను క్రియతో సమాప్తముగా లేక పూర్తి చేయునవి సమాపక విశేషణములు.

చలిగాలి వీచుచున్నది.

వేడము తలంపులు పిలుచుచున్నాను.

మేలు కార్యములు గ్రహింపుము.

ఇందలి పదములను విశేషణము లేగదా !

ఈ వాక్యములలో నివి యే భాషాభాగము లైనవో తెల్పుము.

చలి సహింపరానిది.

తలఁపులలో చెడు నుండదు.

కార్యములలో మేలు గ్రహింపుము.

ఇవి యన్నియును నామవాచకములుగా నుపయోగింపబడినవి.

కొన్ని విశేషణములు నామవాచకములుగాఁ గూడ నుపయోగింపఁబడును.

అభ్యాసము

ఇందలి విశేషణము లెట్టివో తెల్పుము.

1. వాఁడు తెలివిగలవాఁడు.
2. తెలివి అన్నిటను ముఖ్యము.
3. హిమాలయము లున్నత పర్వతములు.
4. ఔన్నత్యము బుద్ధివలనఁ జెప్పుము.
5. ప్రజ్ఞాశాలి అసాధ్యుఁడు.
6. కాళిదాసుఁడు కవిశ్రేష్ఠుఁడు

7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]

[illegible]

15 వ, పాఠము

క్రియలు

సకర్మకములు, అకర్మకములు.

ఈ క్రింది వాక్యములను [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]

రెండవది కర్త, కర్మ, క్రియలను [illegible]?

1 వ వాక్యములో 'మేము' కర్త, '[illegible]' క్రియ. ఇందులో కర్మలేదు?

'నీవు' కర్త, 'పాఠమును' కర్మ, '[illegible]' క్రియ.

[illegible]

శ్రీరాముడు సంహరించెను..అను దానిలో ఎవరిని సంహరించెను? అని ప్రశ్న కలిగినది? రావణాసురుని అను కర్మ చేర్చక దాని భావము పూర్తి కానేరదు. ఇది సకర్మక క్రియ.

వాడు వెళ్ళెను - అను వాక్యమున్నది. ఇది విన్న వెంటనే ఎవరిని అని అడుగము - ఎందుచేతనన? అచ్చట కర్మకు తావు లేదు. కనుక నిది అకర్మక క్రియ - క్రియలు సకర్మక క్రియలు. అకర్మక క్రియలు అని రెండు విధములు.

కర్మతోఁగూడి భావము పూర్తి చేయునది సకర్మక క్రియ.

కర్మనువిడిచి యర్థము పూర్తి చేయునది లేక కర్మకుఁ దావు లేని క్రియ అకర్మక క్రియ.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలో నేవి సకర్మక క్రియలో నేవి అకర్మక క్రియలో తెలుపుము.

సకర్మకములకు + అనియు

అకర్మకములకు × అనియు గుర్తింపుము.

1. రాణా ప్రతాప సింహుఁడు చిత్తూరును పాలించెను.
2. అక్బరు అతనిని జయింపఁగోరెను.
3. ప్రతాపుఁ డతనికి లొంగ లేదు.

4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible] గ్రహించెను.
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]
14. [illegible]
15. చరిత్ర యంతయును వ్రాయబడలేదు.

16వ పాఠము

సమాపక – అసమాపక క్రియలు

1. అర్జునుడు ద్రోణాచార్యునిపై దండెత్తెను.
2. కాని యుద్ధమునకు సిద్ధము లేక

మొదటి వాక్యములోని క్రియయేది? దండెత్తెను. రెండవ వాక్యములో, క్రియ యున్నదా? ఉన్నది. కాని దానివలన వాక్యము సంపూర్ణము కాలేదు. కాబట్టి ఇట్టిది అసంపూర్ణ క్రియ లేక అసమాపక క్రియ అని చెప్పబడును.

సమాపక క్రియ లనగా నేమి ?

వాక్యములోని భావమును పూర్తి చేయు క్రియను సమాపక క్రియ.

అసమాపక క్రియ యెట్టిది ?

ఏదో పని జరిగినట్లు లేక చేసినట్లు చెప్పినను, మరొక క్రియ సహాయములేక అర్థము పూర్తి చేయ లేని క్రియ అసమాపకము.

ఈ క్రింది వాక్యములలోగల క్రియలలో నేవి సమాపకములు ఏవి అసమాపకములు.

నేను చదివికొని

అతడు వెళ్ళి

వారు మాటాడక యున్నారు.

ఉపాధ్యాయుడు పాఠశాలకు వచ్చి, వెడలిపోయెను.

మేము ఇండ్లకు పోయెదము.

మీరు వత్తురా ?

ఈ పట్టణము మిక్కిలి సుందరముగా నున్నది.

సూర్యుడుదయించి ప్రపంచమునకు తేజస్సును కల్గించును. వెన్నెల చల్లగా నుండును.

శకుంతరావములు వినుట కింపు గొల్పును.

17 వ పాఠము

క్రియ - కాలము

నేను వచ్చుచున్నాను.

నేను వచ్చితిని.

నేను రాగలను.

పై వాక్యములలో మొదట నున్న నేను తప్ప మిగిలిన భాగములు క్రియాపదములు. ఈ వాక్యము లన్నిటిలోను కర్తృపద మేది?

'నేను' అనునదియేగదా.

క్రియాపదములలోని ధాతువులలో భేదమున్నదా?

లేదు. 'వచ్చు' అను ధాతువు మాత్రమే యున్నది.

కర్తృపదము మారనిచో క్రియాపదములలో నేల ధాతువు ప్రదర్శింపబడినది! ఈ వాక్యములలోని యర్థమును మరల యొకసారి గమనింపుడు. వచ్చుచున్నవాడను చెప్పబడిన క్రియా పదము చేతను. వచ్చితిననగా చెప్పబడిన క్రియాపదము చేతను. వచ్చెదను ముందు చెప్పబడిన క్రియాపదము చేతను ఇట్లు క్రియాపదము లయ్యే జరుగు కాలములను ముందు వెనుకలనుబట్టి మారుచు తెలుపబడినది.

దీనిని బట్టి క్రియల నెట్లు విభజింపవచ్చును?

జరుగుచున్న లేక వర్తమానకాలములోని క్రియ, జరిగిన లేక భూతకాలములోని క్రియ. జరుగబోవు లేక భవిష్యత్కాలములోని క్రియ.

ఇట్లు కాలము త్రివిధమైనది.

వర్తమానకాలము, భూతకాలము, భవిష్యత్కాలము అని మూడు విధములు.

వర్తమానకాల క్రియ జరుగుచున్న కాలమును తెలుపును. భూతకాల క్రియ జరిగిపోయిన కాలమును తెలుపును. భవిష్యత్కాల క్రియ జరుగబోవు కాలమును తెలుపును.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియలు ఏకాలమునకు చెందును.

1. మేము బెజవాడకు పోవుచున్నాము.
2. మనకు స్వరాజ్యము వచ్చినది.
3. అర్జునుడు సంశప్తకులను వధించెను.
4. నీరు ప్రవహించును.
5. సూర్యుడు తూర్పున నుదయించును.
6. వెన్నెల వచ్చినది.
7. సింహము గర్జించెను.
8. నేను నీకు ధనము నిచ్చెదను.
9. అట్లయిన నేను నీవు చెప్పినట్లు విందును.
10. నీకు ధనమే ప్రధాన మగునా ?

ఈ క్రింది [illegible] నీయబడిన [illegible] రూపములుగా మార్చుము.

1. [illegible] ([illegible])
2. ఈ [illegible] ([illegible])
3. [illegible] ([illegible])
4. అతడు [illegible] (వచ్చు)
5. [illegible] ([illegible])
6. పూర్వ[illegible] (గడించు)
7. అతని [illegible] (వంపు)
8. [illegible] చిత్రమును (చిత్రించు)
9. [illegible] (ఉండు)
10. [illegible] నున్న [illegible] మిత్రులు [illegible] (చూపు)
11. రాజా రవివర్మ అనేక చిత్రములను (విరచించు)
12. పూర్వకాలమున కళలకు [illegible]దరణము (ఉండు)

18 వ పాఠము

సమాపక క్రియలు - వాని రూపనిష్పత్తులు

వచ్చు, చదువు, మాట్లాడు, చెప్పు. నడుచు.

ఇట్టిపదములు [illegible] ధాతువులని యందురు. ధాతువునకు [illegible] భేదములు? ధాతువు కర్త ననుసరించి కాలమునుబట్టి మార్పుచెందిన క్రియాపదము క్రియ యనంబడును.

ఈ దిగువ నీయబడిన వాక్యములు పరిశీలింపుము.

ఏకవచనము

	వర్తమానకాలము	భూతకాలము	భవిష్యత్కాలము
ఉ.	నేను చదువుచున్నాను —	నేను చదివితిని —	నేను చదువగలను.
మ.	నీవు చదువుచున్నావు —	నీవు చదివితివి —	నీవు చదువగలవు.
ప్ర.	వాడు చదువుచున్నాడు —	వాడు చదివెను —	వాడు చదువగలడు

బహువచనము

	వర్తమానకాలము	భూతకాలము	భవిష్యత్కాలము
ఉ.	మేము చదువుచున్నాము	మేము చదివితిమి	మేము చదువగలము
మ.	మీరు చదువుచున్నారు.	మీరు చదివితిరి.	మీరు చదువగలరు.
ప్ర.	వారు చదువుచున్నారు —	వారు చదివిరి —	వారు చదువగలరు.

[illegible]

1. [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] [illegible]
ముండును.

[illegible] [illegible] గనుండును.

[illegible]

అది వచ్చుచున్నది. అవి వచ్చును — అవి రాగలవు.

"వచ్చితిని"

ఈ క్రియాపదమునకు కర్త ఎవరు? దీని కాలమేమి?

దీనికి కర్త "నేను" అను ఉత్తమపురుష సర్వనామము.

ఇందు క్రియా భూతకాలములో నున్నది.

అసలు ధాతువేమి? వచ్చు.

భూతకాల క్రియకు ఉత్తమపురుషము కర్త యైనప్పుడు ధాతువునకు కూడను "ఇతిని" అని చేరును. కనుక వచ్చు + ఇతిని = వచ్చితిని అని యైనది.

మేము వచ్చితిమి. ఇచ్చట వచ్చు ధాతువునకు చేరినది 'ఇతిమి'

ఉత్తమపురుష బహువచనము కర్తయైనప్పుడు 'ఇతిమి' చేరును.

వచ్చు + ఇతిమి = వచ్చితిమి. అని యగును.

'నీవు' కర్తయైన నీ క్రియ యిట్లుండును.

వచ్చు + ఇతివి = వచ్చితివి.

మధ్యమపురుషములోని ఏకవచనము కర్తయైన చో ఇతివి చేరును.

వచ్చు + ఇతివి = వచ్చితివి.

మధ్యమపురుష బహువచనము కర్త యగునచో 'ఇతిరి' చేరును.

వచ్చు + ఇతిరి = వచ్చితిరి.

వాఁడు కర్తయైనపుడు భూతకాలములో వచ్చు ధాతు వెట్లుండును?

వచ్చు + ఎను = వచ్చెను.

ప్రథమపురుషము ఏకవచనము కర్త యైనచోఁ గ్రియకుఁ జివర 'ఎను' చేరును.

ప్రథమపురుష బహువచనము కర్తయైనప్పుడు క్రియ యెట్లుండును. ధాతువునకుఁ జివర 'ఇరి' చేరును.

వారు వచ్చిరి వచ్చు + ఇరి = వచ్చిరి.

ప్రథమ పురుష బహువచనము కర్త యగునేని ధాతువు నకు 'ఇరి' చేరును.

[illegible]

ఉత్తమ, [illegible] క్రియ [illegible] జ్ఞాపకము

[illegible] వరుగల్లు, [illegible]

[illegible] ము

ఏకవచనము

నేను వచ్చుచున్నాను.
నీవు వచ్చుచున్నావు.
అతడు వచ్చుచున్నాడు.

బహువచనము

మేము వచ్చుచున్నాము.
మీరు వచ్చుచున్నారు.
వారు వచ్చుచున్నారు.

మధ్యమ పురుష [illegible] వచనము కలుగునప్పుడు, వర్తమాన కాలమునందు ఏకవచనమున 'చున్నావు' అని చేరును. బహువచనమున 'చున్నారు' అని చేరును.

నీవు వచ్చుచున్నావు.
మీరు వచ్చుచున్నారు.

మధ్యమపురుష ఏకవచనము కర్తయైనచో
'చున్నావు' అనునది, బహువచనము కర్తయైనచో
'చున్నారు' అనునది చేరును.

వాడు వచ్చుచున్నాడు — వారు వచ్చుచున్నారు.

మహద్వాచక ప్రథమపురుష ఏకవచనము కర్తయగునెడల 'చున్నాడు', బహువచనమున 'చున్నారు', అనునవి చేరును.

మహతీవాచక, అమహద్వాచక ఏకవచనము కర్తయైన 'చున్నది' అని చేరును.

ఉదా : ఆమె వచ్చుచున్నది.

అది వచ్చుచున్నది.

మహద్వాచక బహువచనము వలెనే మహతీవాచ
బహువచనములోని క్రియ యుండును.

అమహద్వాచక బహువచనమున 'చున్నవి' అ
చేరును.

అభ్యాసము

వర్తమాన కాలమున—

ఈ దిగువనీయబడిన క్రియలను మహా దమహద్వా
చకముల లోని పదములు కర్తలైనప్పుడు ఏకవచన బహు
వచనములందు క్రియారూప మెట్లుండును ?

అడుగు, వెళ్ళు, చూచు, వచ్చు, నడచు, చదువు
మాట్లాడు, వ్రాయు, చేయు.

భవిష్యత్కాలము

	ఏక	బహు
ఉత్తమ.	నేను చదువఁగలను.	మేము చదువఁగలము.
మధ్యమ.	నీవు చదువఁగలవు.	మీరు చదువఁగలరు.
ప్రథమ.	వాఁడు చదువఁగలఁడు.	వారు చదువఁగలరు.

ఉత్తమ పురుష ఏకవచనము కర్త యైనప్పుడు భవిష్యత్కాలము న క్రియకు చివర 'కలను' అని చేరును.

అందువలన చదువు + కలను అని వచ్చినది.

అయితే చదువఁగలను అనునది ఎట్లు వచ్చినది ?

భవిష్యత్కాలార్థక క్రియకు 'కలను' చేరునప్పుడు ధాతువు ఉకారము పోయి 'అన్' అనునది చేరినది.

అప్పుడు చదువు + అన్ + కలను = చదువఁగలను అగును

ఉత్తమపురుష బహువచనము	కలము
మధ్యమ పురుష ఏకవచనము	కలవు
బహువచనము	కలరు
మహద్వాచక ప్రథమ పురుష ఏకవచనము	కలఁడు
మహతీవాచక అమహద్వాచకము	కలదు
మహన్మహతీవాచక ప్రథమపురుష బహువచనము	కలరు
అమహద్వాచకము	కలవు

-గల గలను, గలము, గలవు, గలరు, గలఁడు

అను భవిష్యదర్థక [illegible] క్రియకు "అర్హ" అని పేరు.

అన్వయము

	ఏక	బహు
ఉత్తమ	చదువఁగలను	చదువఁగలము
మధ్యమ	చదువఁగలవు	చదువఁగలరు
ప్రథమ	చదువఁగలఁడు	చదువఁగలరు
"మహతీ"	చదువఁగలదు	

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియలయొక్క వాచక, వచన, కాలపురుషములను తెలుపుము.

ప్రభాతము ఉదయించినది.

పక్షులు కూయుచున్నవి.

నేను మేలుకొంటిని.

రవి యింకను ఉదయింపలేదు.

మా తండ్రి కాలకృత్యములను తీర్చుచుండెను.

నాకుఁ బాఠములు సరిగా రాలేదు.

ఈపూట నేను బడికి రాలేను.

నీవు ఉపాధ్యాయునితోఁ జెప్పుము.

లేకున్న అయన నన్ను దండింపఁగలఁడు.

19 వ పాఠము

అసమాపక క్రియలు - ప్రత్యయములు

నేను పద్యమును చదివి అర్థమును చెప్పెదను.

పద్యము చదువక అర్థము చెప్పలేవా?

నీవు పద్యము చదువుచు అర్థము చెప్పుము.

పై వాక్యములలో అసమాపక క్రియలేవో గుర్తింపగల

వరు ?

అసమాపక క్రియలనగా నేమి, అసమాపక క్రియలనగా క్రియవలెనే యుండి పని జరిగినట్లు, జరుగుచున్నట్లు గాని యర్థము పూర్తి చేయని క్రియలు.

అసమాపక క్రియకు సమాపక క్రియకు సంబంధమేమి?

రెండును ధాతువులనుండియే పుట్టును. కాని వానికి చేరు ప్రత్యయములలో భేదముండును.

పై వాక్యములలోని అసమాపక క్రియలు ఏయే ధాతువుల నుండి పుట్టినవి. చదివి, చదువక, చదువుచు. ఈ మూడును 'చదువు' అను ధాతువునుండియే పుట్టినవి. వానికి చేరిన ప్రత్యయము లేవి ?

'చదివి' అన్నచోట "చదువు" అను ధాతువునకు "ఇ" అను ప్రత్యయము, 'చదువక' అనుదానిలో 'అక' (చదువు + అక)

అను వ్యక్తి నేడు ప్రత్యేకముగా, "చదువుచు" అను పదములో "చు" అను ప్రత్యయమును చేర్చి చదివి, చదివెను, చదువుచు అను అసమాపకక్రియలు తెల్పవచ్చును. ఇవి చేయునవి యేమి? వాక్యమునకు సంపూర్ణార్థము నివ్వవు.

అనగా క్రియ జరిగినట్లు అర్థము నిచ్చును గాని వాక్యము పూర్తి చేయవు.

వాక్యము పూర్తి యగుటకు సమాపకక్రియ కావలెను.

అది యసమాపకక్రియ కాని సమాపకక్రియ యైనచో నా వాక్యము దానితో సంపూర్ణమగును.

రెండవక్రియ వచ్చునప్పుడు రెండవ వాక్య మేర్పడును. కాబట్టి యసమాపకక్రియలను కలిపి యుపయోగించుము ?

రెండు వాక్యములను కలుపుటకు వినియోగించును.

ఇప్పుడు "చదివి" అను అసమాపకక్రియయే లేనిచో నా వాక్య మెట్లుండును?

నేను పద్యమును జదివితిని. తాత్పర్యము చెప్పితిని అని యగును.

ఇప్పుడు "చదివి" యనునది దేనిస్థానమున వచ్చెనో తెలియునా ?

"చదివితిని" అను క్రియ స్థానములో వచ్చి దాని యర్థము తానే చెప్పినది. అట్లు చెప్పినప్పుడిది సమాపకక్రియ కాదా? కాదు. "చదివి" అనుటవలన చదివితిని, చదివిన

తరువాత [illegible]

చెప్పాలంటే [illegible]

పోయి, [illegible]

వసిని [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

చదువు [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] గనుక

సిది [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 'అక' [illegible]

చదువుని [illegible]

ధాతువునకు 'అక్' ప్రత్యయము చేరిన వ్యతిరేక క్త్వార్థక రూప మేర్పడును.

ఆడు + అక్ = ఆడక

వేడు + అక్ = వేడక

పోక అనునది ఏ ధాతువునుండి పుట్టినది ?

'పోవు' నుండి పుట్టినది – పోక

వచ్చు నుండి రాక

అఱచు అఱవక

చూచు చూడక

నడచు నడవక

తీర్చు తీర్పక

మొదలగు రూపములను పరిశీలింపుము.

'చదువుచు' అను నదేమి?

అసమాపక క్రియయే. ఇది యే ప్రత్యయాంతము ?

ధాతువగు 'చదువు'నకు 'చు' ప్రత్యయము చేరి 'చదువుచు' అయినది. ఉదాహరణ వాక్యమున నేను పద్యమును చదువుచు భావము చెప్పెదను – అనుచోట నిది తెలిపెయును. రెండు వాక్యములేవి. నేను పద్యమును చదువుచుంటిని. దాని భావము చెప్పుచుందును. కాబట్టి యిది యేయర్థము నిచ్చు

చున్నది? [illegible]
భావమును [illegible]
నట్లు అర్థము [illegible] శత్రర్థకము [illegible].

శత్రర్థకము దేనిని తెలుపును?

శత్రర్థకము ఒక పని జరుగుచుండగా మరియొక పని చేయుటను తెలుపును.

ధాతువులకు చివర 'చున్' ప్రత్యయము చేరిన శత్రర్థకమగును. ఉదా: చదువు + చున్ = చదువుచున్, తిరుగు + చున్ = తిరుగుచున్, పాడు + చున్ = పాడుచున్ మొదలయినవి.

ఈ క్రింది పట్టికను చూచి [illegible] యు [illegible] తెలుగు ధాతువులకు [illegible] గ్రహింపుము.

ధాతువు	క్త్వార్థకము	వ్యతిరేక క్త్వార్థకము	శత్రర్థకము
శిక్షించు	శిక్షించి	శిక్షించక	శిక్షించుచున్
రక్షించు	రక్షించి	రక్షించక	రక్షించుచున్
వీక్షించు	వీక్షించి	వీక్షించక	వీక్షించుచున్
దూషించు	దూషించి	దూషించక	దూషించుచున్
కాంచు	కాంచి	కాంచక	కాంచుచున్
ఎంచు	ఎంచి	ఎంచక	ఎంచుచున్
విను	విని	వినక	వినుచున్
తిను	తిని	తినక	తినుచున్

ధాతువు	క్త్వార్థకము	వ్యతిరేక క్త్వార్థకము	శత్రర్థకము
కను	కని	కనక	కనుచుండగా
అను	అని	అనక	అనుచుండగా
వ్రాయు	వ్రాసి	వ్రాయక	వ్రాయుచుండగా
కోయు	కోసి	కోయక	కోయుచుండగా
రోయు	రోసి	రోయక	రోయుచుండగా
మేయు	మేసి	మేయక	మేయుచుండగా
చూచు	చూచి	చూడక	చూచుచుండగా
పలుకు	పలికి	పలుకక	పలుకుచుండగా
నుడువు	నుడివి	నుడువక	నుడువుచుండగా
అడుగు	అడిగి	అడుగక	అడుగుచుండగా
చదువు	చదివి	చదువక	చదువుచుండగా

ఇట్టి రూపభేదముల గమనించుచుండవలెను.

ఈ క్రింది వాక్యములను తగు, నసమాపక క్రియలను ఉపయోగించి యొక వాక్యముగాఁ జేయుము.

1. నేను బడికి వెళ్ళెదను. అచ్చట పాఠములు చదివెదను.
2. గులాబి పూవులు ఎంతో సువాసన నిచ్చుచున్నవి. అవి వికసించినవి.
3. ఆవు గడ్డి మేయును. అది మనకు తియ్యని పాలిచ్చును.

4. [illegible] తపస్సు చేసెను.
అప్పుడు రామాయణము రచించెను.

5. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అల్లసాని పెద్దనను సత్కరించెను.
అతడు ఆయనవల్ల మనుచరిత్ర కృతి నందెను.

6. కోయిల చిగురాకులను మెక్కినది.
తియ్యగా కూయుచున్నది.

7. తుమ్మెద పుష్పమకరందము తనివిగ త్రాగినది.
ఆ సంతోషముచేత [illegible] మధురముగా పాడుచున్నది.

8. నీవు వచ్చి యుండవు. పెండ్లి యెట్లగును?

20 వ పాఠము

కర్త—క్రియల సామరస్యము

ఏకవచనము.	బహువచనము.
రాజశేఖరుడు మాటాడెను.	రాజశేఖరులు మాటాడిరి.
వాడు వ్రాసెను.	వారు వ్రాసిరి.
బాలుడు చదివెను.	బాలురు చదివిరి.

పై వాక్యములలోని క్రియలను బరిశీలింపుము. రాజశేఖరుడు, వాడు, బాలుడు కర్తలుగాఁగల క్రియలు ఏ వచనములో నున్నవి?

ఏక వచనములో నున్నవి?

కర్తలు బహువచనములో నున్నప్పుడు క్రియలు ఏకవచనములో నున్నవి?

అవి కూడ బహువచనములోనే యున్నవి.

ఇందువలన క్రియలను గూర్చి మనకేమి తెలియుచున్నది?

కర్త యేకవచనములో నున్నచో క్రియ కూడ నేకవచనములో నుండునని యును, కర్త బహువచనములో నుండిన యెడల క్రియ కూడ బహువచనములో నుండునని యును తెలియుచున్నది.

క్రియ యెప్పుడును కర్తయొక్క వచనము ననుసరించి యుండును.

కృష్ణుడు వ్రాయుచున్నాడు.
సీత వచ్చుచున్నది.
ఆవులు మేయుచున్నవి.

పై వాక్యములందలి కర్తలొకే వాచకములో నున్నవా?

లేవు. 'కృష్ణుడు' అనునది మహద్వాచకము, సీత మహతీ వాచకము, ఆవులు అమహద్వాచకము క్రియలు వీని ననుసరించియే యున్నవిగదా! అది యెట్లు— 'కృష్ణుడు వ్రాయు

చున్నది' అనుదానిలో క్రియ కాలము సామాన్యవాచకమైనది. తక్కిన రెండు వాక్యములలోని క్రియలు క్రమముగా, భూత వాచక భవిష్యద్వాచకములలో నున్నవి.

కర్తనూ కాలములనూ ననుసరించి క్రియారూప మదే వాచకములో నుండును.

ఇందుమూలమున క్రియ కర్తయొక్క జాతి, వచనముల ననుసరించి మారుచున్నదియునగును.

ఈ క్రింది వాక్యములు చూడుము

1. నేను వ్రాసితిని.
2. అతడు వ్రాసినాడు.
3. నీవు వ్రాయుచున్నావు.

ఇందలి కర్తృపదము ఏ భాషా భాగములు!

సర్వనామములు

ఇవి యన్నియు నొక్క పురుషమున నున్నవా?

లేదు 'నేను' అనునది ఉత్తమ పురుషము. 'అతడు' ప్రథమ పురుషము. 'నీవు' మధ్యమ పురుషము.

ఉత్తమ పురుష సర్వనామమైన 'నేను' కర్తయై నప్పుడు 'వ్రాసితిని' అను క్రియ కూడ నా పురుషముననే యున్నది. ఇట్లే మిగిలిన రెండు వాక్యములలో కూడ చూడుము

అనేకములను తెల్పుచున్న ప్రత్యయములు చేరియున్నవి.

నీవు గ్రామమునకు వెళ్ళితివి.

'నీవు' మధ్యమపురుషముగనుక 'గ్రామమునకు వెళ్ళితివి' అను క్రియకూడ మధ్యమ పురుషమున నున్నది.

అతడు ప్రథమపురుషము. 'గ్రామమునకు పోయెను' అను క్రియయు ప్రథమ పురుషము. ఇందువలన తెలిసికొనవలసిన దేమి?

కర్తయొక్క పురుషము ననుసరించియే క్రియ యుండును.

క్రియ యెప్పుడును కర్తయొక్క వచన, వాచక, పురుష, ముల ననుసరించియుండును అనగా నేమి?

కర్త యే వచన, వాచక, పురుషములలో నుండునో క్రియకూడ నా వచన, వాచక, పురుషములలోనే యుండును.

ఈ దిగువనీయబడిన యుదాహరణములను పరిశీలింపుము.

1. రణదుందుభులు మ్రోగినవి.
2. సైనికులు యుద్ధోన్ముఖులైరి.
3. రాజు పట్టపుటేనుగ నెక్కి ముందు నడచెను.
4. నీ వానాడు రాకపోయితివి.
5. నేను గ్రామమున లేను.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలో కర్తలు క్రియల ననుసరించు చున్నవా? లేనిచో క్రియలను సవరింపుము.

1. కౌరవ పాండవులకు యుద్ధము జరిగినవి.
2. భీష్ముడు కౌరవులకు సేనాధిపతిగా నున్నారు.
3. కౌరవులలో నొక్కడుగూడ భయపడలేరు.
4. ధర్మరాజు కృష్ణుని వద్దకు పోవును.
5. కృష్ణుడు అతనితో నిట్లు పలికినావు.
6. నీవు భయపడు చున్నాడు
7. నేను వ్రాసితిమి.
8. మీరును వచ్చుచుంటివి.
9. కమల వచ్చినాడు.
10. సూర్యుడుదయించుచున్నది.
11. మేఘుడు గర్జించుచున్నది.
12. మేఘము గర్జించినాడు
13. సైన్యము లాహోరు విడిసెను.
14. వాడు మాటాడుదును.
15. ఘోరీమహమ్మదు పృథ్వీరాజుపై దండెత్తుదురు.

21 వ పాఠము

క్రియావిశేషణము దాని ప్రయోజనము

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ...సుందు అను [illegible]

[illegible] క్రియావిశేషణ [illegible]

[illegible] ? [illegible] భాగము ? [illegible] వివరించు [illegible] వాక్యములోని [illegible]

[illegible] యను పదము [illegible] యేమి ?

[illegible] అదియుంకను [illegible] ?

క్రియా విశేషణము, "క్రియ ఎట్లు జరిగెనో" క్రియా విశేషణముతో నీ వాక్యమునకు అర్థము తెలియుచున్నది. మరొక వాక్యములో నున్న క్రియా విశేషణ మేది?

వేగంగా అనునది.

అది ఏమి చేయుచున్నది ?

అను క్రియ నెట్లు జరిగినదో అను విశేషణమును వర్ణించుచున్నది. దీనివలన మనము క్రియా విశేషణమును గురించి తెలిసికొన వలసిన దేమి ?

క్రియా విశేషణము క్రియనుగాని విశేషణమును గాని యింకొక క్రియా విశేషణమును గాని వర్ణించును లేక వాని యర్థమును మార్చును అని. ఇప్పుడు క్రియా విశేషణమునుగా నేమని చెప్పగలను ?

క్రియా విశేషణ మనగా నొక క్రియయొక్కయును లేక విశేషణము యొక్కయును, లేక యితర క్రియా విశేషణము యొక్కయును అర్థమును విశేషముగా తెలుపునట్టి పదము.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియా విశేషణములు గుర్తించి ఆ క్రియా వాక్యములకు కలిగించు విశేషార్థము తెలిపి వ్రాయుము.

1. వాడు శ్రద్ధగా వినుచున్నాడు.

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible] స్కృతి.
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible] యునను.
11. [illegible] !
12. [illegible] ?
13. [illegible]
14. [illegible] ?
15. [illegible]
16. [illegible]
17. [illegible]
18. [illegible]
19. [illegible]
20. [illegible]
21. [illegible]
22. [illegible]

22వ పాఠము

విరామ చిహ్నములు

(బిందువు)

కృష్ణుఁడు మడుగులోఁ జొరఁబడెను అందులోఁ బెద్ద సర్పముండెను అది ఎంతేని బుసలుకొట్టి పడగవిప్పెను కృష్ణుని ఒడలెల్లఁ జుట్టుకొనియెను అందినచోటనెల్లఁ గఱచెను చిఱునవ్వుతో గోపాలుఁడు నిలుచుండెను ఉన్నట్టుండి దాని బంధము సడలించుకొనెను పడగను విఱుగునట్లు పాముతలపై నెక్కి నాట్యము చేసెను.

ఇది యెన్ని వాక్యములో వెంటనే చెప్పఁగలవా?

వీలు లేదు.

కారణమేమి?

అది యన్నియును చేరికది విభజింపఁబడలేదు. విభజింపవలెనన్న నేమి చేయవలెను?

ప్రతివాక్యమునకు నంతమందొక గుఱుతు పెట్టుకొనవలెను.

ఆ గుఱుతునకే వాక్యాంత బిందువని పేరు.

వాక్యాంత బిందువువలనఁ బ్రయోజనమేమి?

[illegible] పూర్తి [illegible] వాక్యాంత బిందువు లేక [illegible] వాక్యము [illegible] భావము పూర్తి యైనట్లు [illegible] తరువాత వచ్చు వాక్యము [illegible] సగము గోచరించదు. [illegible] వాక్యాంత బిందువు [illegible]

వాక్యాంత బిందువు [illegible]

వాక్యాంత బిందువు వాక్యము యొక్క భావపరిపూర్తిని సూచించును.

వా క్యాం త బిం దు వు

1. మా తండ్రి [illegible] ఎన్నో గ్రంథాలు, పుస్తకాలు తెచ్చెను.
2. నేను వాటిని చూచి, చదివి, ఆనందించితిని.
3. గ్రంథాలు [illegible] సంతోషముగను న్నవి.

[illegible] వాక్యములు వాక్యాంత బిందువులచే విభజింపబడినవి కదా! వాక్యములో [illegible] చిహ్నము లున్నవి.

[illegible] ? [illegible] భాషా భాగములను [illegible] వేరుచేయు

చున్నవి. బాలికలు, పుస్తకములు అని వరుసగా నామవాచకములు వచ్చినచోటను, చూచి, చదివియను నసమాపక క్రియలు కలసివచ్చినచోటను, అందముగను, సంతోషముగను, అను క్రియావిశేషణములు వరుసగా వచ్చుచోటను వానిని విభజించి యర్థవిరామమునకుఁ దోడ్పడుచున్నవి.

ఒకేవిధమైన భాషాభాగములు వరుసగా వచ్చుచోట వాక్యాంశబిందువు వానిని విభజించి యర్థవిరామమునకుఁ దోడ్పడును.

ఈ క్రింది వాక్యముఁ జదువుము.

శ్రద్ధతోఁ బాఠములను జదివి యర్థము గ్రహింపుము. ఇచ్చటనున్న 'చదివి' యను నసమాపక క్రియ యేమి చేయుచున్నది? అది రెండు వాక్యముల నొకటిగాఁ జేయుచున్నది. ఇట్లు రెండు వాక్యములు కలసి యొక వాక్యముగా నైన స్థలములందుఁ గూడ వాక్యాంశబిందువు నుపయోగింపవలెను.

"సుభాషచంద్రబోసు మహాత్యాగియతఁడు; దేశస్వాతంత్ర్యము కొఱకు రక్తము ధారపోసెను." ఇచ్చట నెన్ని వాక్యము లున్నవి? రెండు వాక్యములున్నవి. మొదటి వాక్యాంతమున వాక్యాంత బిందు వుపయోగింపఁబడునా? లేదు.

రెండు వాక్యములకు గట్టి సంబంధము కలదు. కావునను రెండవ వాక్యము మొదటివాక్యముపై నాధారపడి యున్నందునను మొదటి వాక్యమునకుఁ జివర వాక్యార్థబిందువు (;) నుంచ

బడినది. చిన్నచిన్న వాక్యములు [illegible] వాక్యములోని ప్రతి చిన్నవాక్యము [illegible] నుంచవలెను. మనము చదువుచుండగా [illegible] నధిక కాలము వాక్యా[illegible] నధిక కాలము వాక్యాంత [illegible].

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములను విభజించి [illegible] వాక్యాంశ[illegible] వాక్య[illegible] వాక్య[illegible] ను ప్రయోగింపుము.

వేస[illegible] మునులను భక్తులను బాధించెను దేశ[illegible] హింసించియున్న [illegible] లేక పోయెను [illegible] పృథివి [illegible]చెను. [illegible] వృథా[illegible] నుద్భవించెనని యును [illegible] నయ్యెను [illegible]ను.

23వ పాఠము

విరామ చిహ్నములు

నీ వెప్పుడు వచ్చితివి ?

ఇంక ఎన్నాళ్లుండి వెళ్లెదవు ?

నాతో నీకే పాటి సంబంధము ?

ఈ వాక్యములు నీవు చెప్పిన వాక్యములలో ఏ వాక్యములని చెప్పుము.

అన్నియును ప్రశ్నార్థక వాక్యములే. వాక్యాంతమున గల వాక్యాంతచిహ్నము చూచినావా ? లేదు. ఇవి ప్రశ్నార్థక వాక్యములు గనుక ప్రశ్నార్థక సంజ్ఞ ఉపయోగించబడినది.

ప్రశ్నార్థకములగు వాక్యముల చివర ప్రశ్నార్థక సంజ్ఞ నుంచవలెను.

ఈ వాక్యములు చదువుము.

అహా ! ఎంత అందముగా నున్నది.

ఔరా ! ఎంత ఘోర పొరపాటు !

శ్రీరామా ! నీవు గజదొంగవలె యున్నావే !

ఈ వాక్యములలో విభక్తి ప్రత్యయము లేదు.

ఎందువలన ?

ఇది యామంత్రణార్థక వాక్యమగుటచే నామంత్రణార్థక సంజ్ఞ '!' వాడబడును.

కృష్ణా! ఈ రాత్రి నీవెక్కడికి పోవుచున్నావు ?

ప్రభూ ! నీవనుగ్రహించిన యుపకారమును గ్రహించితిని.

సుకుమారీ! నీ వస్త్రము లన్నియు మాసిపోయినవి.

చంద్రుడు వెన్నెలవాడు గదా !

కృష్ణా ! ప్రభూ ! సుకుమారీ! అను యీ వాక్యములో సంబోధన ప్రథమా విభక్తియున్నది. ఇది విభక్తి ప్రత్యయ మించబడిన సంజ్ఞ యేమి ? ఇది యామంత్రణార్థకము కలిగి యున్నది. చంద్రుడు వెన్నెలవాడు గదా! యను వాక్యము విస్మయార్థక సంజ్ఞ గనుపించిన ఆశ్చర్యార్థక మగును. ఈ వాక్యములో నున్న భావము ఆశ్చర్యము. ఆశ్చర్యమునను గూడ నాశ్చర్యార్థకమే యుండును.

ఆశ్చర్యార్థక వాక్యముల యందును, సంబోధన ప్రథమా విభక్తుల యందును, ఆశ్చర్యార్థక సంజ్ఞయే యుపయోగింపబడును దీనికే ఆశ్చర్యార్థకము అందురు.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వాక్యములలో దగు విరామ చిహ్నములు నుపయోగింపుము

నీ వేమి చేయుచున్నావు నాయన దయగల బాలుడగదా పులికడుపున చలిచీమ పుట్టునా [illegible] పాపఫలము తప్పునా భ[illegible] [illegible] [illegible] అట్లు నిర్ఘాంతపోయి మాటలాడలేక [illegible] [illegible] ను[illegible] [illegible] [illegible] సంపు[illegible] ననుదలంచక [illegible] అతి కంటము తెరువకదా ఆతడు విష్ణువనచో నా యదృష్ట మేమందును.

2

మ. రా. శ్రీ. వేంకటరామా కంపెనీవారికి అనియున్న పదసముదాయమున మ. రా. శ్రీ. యనగా నర్థమేమో తెలియునా?

మహారాజశ్రీ. ఈ షోడియక్షరములవలన నసలు పదము గుర్తించుటకు సంకేతాక్షరముల యంత్యమునుగూడ కొందరుపయోగింతురు.

సీ. సీసపద్యము — సం. సంవత్సరము. — చా. న. — [illegible] — రూ. రూప్యములు మొ. మొదలగు — ఉదా. — ఉదాహరణము ఆ. వె. ఆటవెలది — తే.గీ. తేటగీతి; ఈ సంజ్ఞల గమనింపుము.

24వ పాఠము

శబ్దలక్షణము - నామవాచకము

1. శ్రీకృష్ణరాయలు శత్రుసైన్యములను దహించెను.
2. గాంధీగారు ఆంగ్లేయులను వెడలించెను.
3. స్వర్గమునందు ఐరావతమను గజమున్నది.

ఇందు గుర్తింపబడిన పదము లే భాషాభాగములు? నామవాచకములు. ఇవి యన్నియును నొకేరీతిగా నున్నవా?

లేవు. కొన్ని మనుష్యులయు, కొన్ని జంతువులయు కొన్ని స్థలములయు, వస్తువులయు, నామములు. కొన్ని యేక వచనములు, కొన్ని బహువచనములు, కొన్ని మహద్వాచకములు, కొన్ని మహతీవాచకములు, కొన్ని అమహద్వాచకములు. కొన్ని ప్రథమావిభక్తిలో నున్నవి. కొన్ని ద్వితీయా విభక్తిలో నున్నవి. ఇట్లు వాచక, వచన, విభక్తులలో భేదము లున్నవి.

నామవాచకమునకు శబ్దలక్షణము చెప్పవలెనన్నచో వాని వాచక, వచన, విభక్తు లెట్టివో వివరింపవలెను. అది వాక్యములో కర్తగానున్నది. కర్మగానున్నదియును వివరింపవలెను.

శ్రీకృష్ణరాయలు:—

నామవాచకము
ఏకవచనము
మహద్వాచకము
ప్రథమ పురుష
ప్రథమా విభక్తి

దహించెను అను క్రియకుఁ గర్త.

శత్రుపురములను:—

నామవాచకము
బహువచనము
అమహద్వాచకము
ప్రథమ పురుష
ద్వితీయా విభక్తి

దహించెను అను క్రియకుఁ గర్మ.

ఝాన్సీరాణి:—

నామవాచకము
ఏకవచనము
మహతీవాచకము
ప్రథమ పురుష
ప్రథమా విభక్తి

నెలిపించెను అను క్రియకుఁ గర్త.

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ...ణములను [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible] ప్రయోగ్ [illegible] ...యును.
4. [illegible]
5. [illegible] దేశ [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. సరస్వతి యొక్క [illegible] ...మైనది.
11. తపశ్శాలికి సాధ్యము కానిదేమి ?
12. శుకునివలన విష్ణుకథలు విని నృపతి ముక్తుడయ్యెను.

25 వ పాఠము

సర్వనామములు శబ్దలక్షణము

నేను పద్యమును వ్రాసితిని.

దానిని వినుము.

ఈ గీతచే గుర్తింపఁబడిన వే భాషాభాగములు?

సర్వనామములు.

నేను అను పదము నేమందుము?

కర్త. ఆ పదము వ్రాయుట అను పనిని చేసిన వారిని తెల్పుచున్నది.

అట్లే రెండవ వాక్యములోని కర్తృపద మేది?

ఆ పదము లోపించినది. వినుము అను క్రియకు కర్త 'నీవు' అని ప్రసిద్ధము.

దానిని అనున దే భాషాభాగము?

అదియును సర్వనామమే.

అది ఏ వచనము? ఏ విభక్తి?

'అది' అను పదముయొక్క ద్వితీయా విభక్తి రూపమే 'దానిని' అగును.

అది — అను సర్వనామము ప్రథమ పురుష ఏక వచనము.

నేను :— సర్వనామము	దానిని :— సర్వనామము
ఏకవచనము	ఏకవచనము
ఉభయవాచకము	అనుభయవాచకము
ఉత్తమపురుషము	ప్రథమపురుషము
ప్రథమావిభక్తి	ద్వితీయావిభక్తి

వ్రాసితిని అను క్రియకు కర్త. వినుము అను క్రియకుఁ గర్మ.

ఇట్లే సర్వనామము శబ్దలక్షణము తెలుపవలెనన్న;

సర్వనామపురుష, వాచక, వచన విభక్తులఁ దెల్పి వాక్యములో నది కర్తగా నుండెనో, కర్మగా నుండెనో, వివరింపవలెను.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామముల శబ్దలక్షణములఁ దెల్పుము.

1. నేను నేఁడే హిందీభాష నేర్చుకొందును.
2. అది రాజభాష యగునుగదా!
3. నీతో నన్నుఁగూడ రమ్మందువా?

4. నీ నాయన నిన్ను గారవించునా?

5. ఆయన యోగ్యునివంటివాఁడు కాఁడు.

6. నేను భావకవిని.

7. భావకవి కాఁగలవాఁ డెవఁడు?

8. అందరును భావములు వెల్లడింపలేరు.

9. ఆమె కోయిలవలెఁ బాడఁ గలదు.

10. మనము నెమిళ్లవలెఁ గూయలేమా?

11. అవి యాడునుగాని యింపుగాఁ బలుకునా?

12. వాని కూఁతలకుఁ ద్రాఁచులు పుట్టలలోఁ దూరును.

వంగదేశచరిత్రాంశం

ఏక వచనములో నున్నవి ?

కర్తలు బహువచనములో నున్నపుడు క్రియలు ఏవచనములో నున్నవి ?

అవికూడ బహువచనములోనే యున్నవి.

ఇందువలన క్రియలను గూర్చి మన కేమి తెలియుచున్నది ?

కర్త యేకవచనములో నున్నచో క్రియకూడ నేకవచనములో నుండుననియును, కర్త బహువచనములో నుండిన యెడల క్రియకూడ బహువచనములో నుండుననియును తెలియుచున్నది.

క్రియ యెప్పుడును కర్తయొక్క వచనము ననుసరించి యుండును.

కృష్ణుడు వ్రాయుచున్నాడు.
సీత వచ్చుచున్నది.
ఆవులు మేయుచున్నవి.

పై వాక్యములందలి కర్తలొకే వాచకములో నున్నవా ?

లేవు. 'కృష్ణుడు' అనునది మహద్వాచకము, సీత మహతీ వాచకము, ఆవులు అమహద్వాచకము క్రియలు వీని ననుసరించియే యున్నవిగదా ! అది యెట్లు— 'కృష్ణుడు వ్రాయు

[illegible]
[illegible] అనుపదములో కూడ [illegible]

[illegible] చకము [illegible]

[illegible] మసరించి [illegible]

ఈ క్రింది వాక్యములు [illegible]

1. నేను వ్రాసితిని.
2. అతడు వ్రాసెను.
3. నీవు వ్రాయుచున్నావు.

[illegible] కర్తృపదము [illegible]!

[illegible]

[illegible] ఏ పురుషమున నున్నవో?

ఇందు 'నేను' అనునది ఉత్తమ పురుషము. 'అతడు' ప్రథమ పురుషము. 'నీవు' మధ్యమ పురుషము.

ఉత్తమ పురుష సర్వనామమగు 'నేను' కర్తయైనప్పుడు 'వ్రాసితిని' అను క్రియాపదము నా పురుషముననే యున్నది. ఇట్లే మిగిలిన రెండు వాక్యములలో గూడ జూడుము